

Joško Božanić
Komiža, Split

KOMIŠKI DIKCIONAR – A

UDK: 811.163.42'282.2(038)

Rukopis primljen za tisak 16.9.2006.

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

Recenzenti: Marina Marasović-Alujević, Ljerka Šimunković

Komiški dicionar naslov je rječnika komiškoga govora za kojega je autor prikupljao građu četrdesetak godina bilježeći magnetofonom usmenu predaju starih Komižana.

Rad započinje Prolegomenom Komiškom dictionaru u kojoj autor govori o okolnostima nastanka ovog rječnika komiškoga govora te razmatra pitanja o položaju malih jezika slijedeći sentence istaknutih pisaca o značaju jezika kao civilizacijskog dobra ugrožena danas globalizacijskim procesima kao i stavove UNESCO-ve Deklaracije o kulturnom diverzitetu. Ovaj uvodni tekst upućuje na društveni i kulturni kontekst globalizacijskog društva unutar kojega postavlja pitanja o smislu intelektualnog napora za očuvanje kulturnog diverziteta svijeta, o smislu fiksiranja jezika i njegova leksika u vremenu definitivnog prekida usmene komunikacije među generacijama koja je jedina održavala kontinuitet kolektivnog pamćenja.

U ovom prilogu sadržane su samo glose koje počinju vokalom A, a ima ih ukupno 472. Od ukupnog broja glosa samo ih je devet idioglotskog podrijetla i to uglavnom uzvici, veznici i čestice. Pored koinonima, autor je bilježio i antroponime, toponime, zoonime, fitonime i izgovorno karakteristična geografska imena.

U svom prikupljanju leksičke građe, autor je obuhvatio gotovo sva područja životne prakse Komiže, brojne tradicionalne zanate i umijeća, poljoprivredu, vinarstvo, vinogradarstvo, ribarstvo, međuljudske odnose, običaje, prostore eksterijera i interijera, ruralni i urbani okoliš, prirodne pojave, vremensku prognozu, itd. Posebnu je pažnju autor posvetio maritimnoj

kulturi kao temelju egzistencije ove insularne organske zajednice. Upravo je taj segment ukupne kulture Komiže leksički najbogatiji, a i najsačuvaniji u ovom trenutku. U toj maritimnoj kulturnoj baštini Komiže autor je pronašao iznimno bogat izvor leksika naslijeđenog dobrim dijelom iz dalmatskog i južnoitalskog te venecijanskog i najšireg mediteranskog kulturnog i civilizacijskog kruga.

Svaka je glosa gramatički opisana, značenje svake riječi prikazano je adekvatnim leksemom ili izrazom na standardnom hrvatskom jeziku, ili opisno, kada odgovarajuće riječi ili izraza u standardnom jeziku nije bilo. Za pojedine riječi dato je više značenja, a za svako značenje ponuden je jedan ili više primjera govora iz komiškog organskog idioma. Primjeri su uzimani mahom iz objavljenih tekstova autentičnog komiškoga govora ili ih je, kada odgovarajućih primjera u zapisanim tekstovima nije bilo, ponudio autor kao izvorni govornik komiškoga govora služeći se svojim bilješkama nastalim u dugogodišnjem istraživanju ili pak samostalno kreirajući kontekst pojedinih riječi i izraza.

Ključne riječi: *Komiža, otok, rječnik, dijalekt*

PROLEGOMENA KOMIŠKOM DIKCIONARU

MEMENTO ZA SPAS JEZIČNE BAŠTINE

Naše su riječi u kutiji rječnika kao složene ljudske stvari. To su čudesa u kristalnom stanju. Rječnik je najmudrija čovjekova gradnja i najveličanstvenije gradilište.

Mladen Pejaković – Starohrvatska sakralna arhitektura, Zagreb 1982, str.13.

Snaga jednoga jezika ne ogleda se u tome da on tuđe od sebe odbija, nego u tome da ga apsorbira.

Johann Wolfgang Goethe

Kad zaboraviš zavičaj ne znaš tko si.

Aboridžinska poslovice

Kad umre starac, izgorjela je cijela knjižnica.

Wole Soyinka, nigerijski književnik, prvi Afrikanac nobelovac, pripadnik plemena Jaruba, koje nema svoga pisma

Zaborav je jedina prava smrt.

Jorge Luis Borges

Granice našeg jezika, granice su našeg svijeta.

Ludwig Wittgenstein

Kao izvor razmjene, inovativnosti i kreativnosti, kulturni diverzitet potreban je ljudskoj vrsti jednako kao i biodiverzitet prirodi.

UNESCO-va Univerzalna deklaracija o kulturnom diverzitetu članak 1. (11.09. 2006.)

O GRADNJI KOMIŠKOG DIKCIONARA

Na početku objavljivanja svog rječnika komiškoga govora na stranicama *Čakavske riči*, dakle na početku javne prezentacije jednoga posla koji je trajao godinama i koji je po svojoj naravi nedovršiv, osjećam potrebu izreći i poneku riječ o samom tom graditeljskom poslu koji me zaokupio, posvojio, odvojio od mnogih drugih poslova, nametnuo svoju neodgodivost kao imperativ trenutka, kao dužnost svjedoka pred “porotom vremena” (što bi rekao R. Marinković), ovoga našeg vremena koje će, sva je prilika, u povijesti biti obilježeno velikim globalizacijskim procesima što su izazvali dramatičnu redukciju diverziteta svijeta. Isto tako želio bih ponešto reći i o kontekstu, i povijesnom i društvenom, u kojemu se taj posao događa, kao i o smislu njegovu.

Kao gimnazijalac u Splitu, početkom šezdesetih godina, prvi sam se put susreo s komiškim jezikom, sa svojim materinskim jezikom. Naime do tada sam živio u tom jeziku kao u svom vlastitom biću bez svijesti o njegovoj singularnosti, kao riba u vodi nesvjesna te vode koja je njen životni medij. Izlazak iz tog insularnog svijeta omogućio mi je tada prvi put spoznaju svog jezičnog zavičaja. U miljeu splitske čakavštine koja je tada, šezdesetih godina, već posustajala, koja je već bila preplavljena štokavskim idiomom, spoznao sam svoj jezik, njegovu posebnost, njegovu ljepotu, njegovu jedinstvenost u svijetu, u svemiru.

Taj jezik, kako ovdje (afektivno) nazivam idiom u kojemu sam se rodio, bio je tada, za razliku od splitske čakavštine, vitalan, moćan, jedinstven i kao takav prepoznatljiv i poseban na svim razinama svoga jezičnog ustrojstva od fonetike do sintakse i leksika.

Nisam tada mogao ni slutiti, ja, srednjoškolac, učenik splitske gimnazije “Marko Marulić”, sredinom tih šezdesetih godina prošloga stoljeća, da će mi vrijeme koje dolazi, koje je zapravo već tu, da će mi to vrijeme dodijeliti ulogu posljednjeg svjedoka jednoga maloga otočnog svijeta, koji je već tada bio obišao svoj životni krug, potrošio svoje vrijeme, koji je tada već bio na zalazu, ali je u priči, u usmenoj predaji, u jeziku živio još uvijek punim intenzitetom. Naime, bio sam, u tom svom malom otočkom svijetu, tada još uvijek okružen generacijama onih koji su bili svjedoci jednog posve drugačijeg vremena od onoga koje je mojoj generaciji otkucavao stari austrougarski sat s kampanela venecijanske tvrđave Komuna na komiškoj rivi.

Počeo sam tada u notesima, na papirićima, u bilježnicama zapisivati riječi koje su navirale iz sjećanja. Prepoznao sam tada djedovu priču, facendu, kao literaturu, kao književno djelo koje valja zapisati, sačuvati od zaborava. Postao sam svjestan toga da je jedan stari svijet na svome zalazu. Spoznao sam tada da kultura tog malog svijeta, kojemu sam pripadao, živi sama od sebe, da se održava prirodno – usmenom riječi, a da je upravo ta riječ ugrožena i da zaborav prijeti definitivnim nestankom svijeta čije se kolektivno pamćenje stoljećima održavalo kulturom govorenja i kulturom slušanja.

Za razliku od reprezentativne nacionalne kulture koju održava i razvija složena mreža institucija (škole, sveučilišta, muzeji, biblioteke, mediji javne komunikacije, instituti itd.), kultura malog insularnog svijeta, kojemu sam pripadao, održavala se jedino usmenom

predajom te životnom praksom koja se po prvi put u povijesti suočila s dramatičnim promjenama na svim razinama ljudskog života.

Dakle, preostala je riječ koju je valjalo zabilježiti od starih. Ali s godinama, koje su u žurbi protjecale, trebalo je u potrazi za leksičkim blagom sve češće zaroniti u vlastito pamćenje, u labirint sjećanja odakle bi često izronila na površinu govora dotad nezapisana riječ. Čudio sam se mnogim riječima koje su se iz dubina sjećanja javljale u mojoj svijesti, a koje često nisu imale nikakve sličnosti s onima u standardnom hrvatskom jeziku. Te riječi čuvale su u sebi mnoge tajne. Odakle su došle? Kada su usvojene? Tko ih je donio na otok? Kopno vidi otok kao izoliranu zemlju te iz latinske riječi za otok (lat. *insula*, tal. *isola*) derivira riječi *izolirati*, *izolacija*, *izoliran*. Toj kopnenoj vizuri otok se pričinja kao izdvojena, separirana, usamljena zemlja. Ipak istina je da je otok uronjen u likvidni element velike slane vode koji je bio stoljećima najfrekventniji medij komunikacije, koji je otok povezivao s drugim obalama, svjetovima, kulturama, jezicima. Leksička riznica otoka akumulirana stoljećima življenja na raskrižju morskih putova, ali i baštinjena od drevnih naroda koji su na otoku obitavali, bogatila se stalno u komunikaciji s drugim jezicima i kulturama Sredozemlja. Te riječi danas svjedoče o susretima, utjecajima, prožimanjima kultura, svjedoče o transetničkom karakteru te maritimne insularne kulture. Stoga je ta riznica leksika izazov ne samo za leksikologe već i za etimologe, etnologe, povjesničare, sociologe, antropologe i čitav niz drugih struka koje zanima fenomen jedne male otočke kulture koja je posebna, unikatna, jedinstvena, a u isto vrijeme pripada mediteranskom kulturnom i jezičnom univerzumu.

Rječnik komiškoga govora iznimno je bogat maritimizmima. U odnosu na sve druge meni poznate rječnike organskih govora, ovaj rječnik je vjerojatno najbogatiji maritimizmima. Mnogi maritimizmi vezani za tradicionalnu brodogradnju i ribarstvo preživjeli su i do danas. Razlog tomu je taj što standardni hrvatski jezik, koji je izrazito kontinentalan, nije mogao konkurirati svojim leksikom vokabularu vezanom za maritimno iskustvo. Taj leksik baštinen je u prvom redu od starosjedilačkog dalmatskog naroda. Venecijanski je utjecaj došao kasnije kada je ribarska, pomorska i brodograđevna terminologija bila usvojena i tradicijom posvećena. To je najvažniji razlog iznimne leksičke arhaičnosti komiškoga govora, posebno njegova maritimnog leksika. Sve je te riječi ovaj govor posvojio, prilagodio svojim fonetskim i morfološkim zakonima. One, te strane riječi, postale su domaće, svakodnevne, stilski neobilježene. "Snaga jednoga jezika ne ogleda se u tome da on tuđe od sebe odbija, nego u tome da ga apsorpira", poučava nas veliki njemački pjesnik Johann Wolfgang Goethe.

Godinama sam bilježio priče i riječi komiškoga govora, ali dugo vremena nisam smogao hrabrosti ni volje da se uhvatim golema posla sistematizacije zapisane rječničke i govorne građe – da započnem napokon pisati KOMIŠKI DIKCIONAR.

Nagovor istaknutog hrvatskog romanista, etimologa i leksikologa, akademika Vojmira Vinje, s kojim godinama surađujem, da započnem taj golem posao pisanja rječnika, bio je za mene presudan. Shvatio sam da je vrijeme za početak dugogodišnjeg, sistematskog, svakodnevnog rada na rječniku komiškoga govora koji nitko drugi umjesto mene neće napraviti i to stoga što to, jednostavno rečeno, neće biti moguće s obzirom na biološki nestanak posljednjih izvornih govornika. Naime, ti posljednji pripovjedači nemaju više kome pripovijedati, nemaju više kome prenijeti usmenu predaju u vremenu gašenja oralno-

auralne kulture koja je stoljećima omogućavala kontinuitet kolektivnoga pamćenja, a ja sam, stjecajem okolnosti, bio mnogima od njih posljednji pažljivi slušač, kojemu je, usto, novo vrijeme dalo u ruke i jednu čudnu spravu u koju ulaze ljudske riječi i tamo ostaju sačuvane i onda kada govornika njihovih više nema.

U veljači 1999. započeo sam pisanje *Komiškog dicionara* s idejom da svakodnevno pomalo upisujem riječi koje sam već negdje na papirima zapisao, ili u svojim tekstovima objavio kao i one koje naviru iz sjećanja, iz nekih davnih dijaloga, iz fragmenata davno zaboravljenih razgovora, riječi koje su se slučajno odvojile iz zapegljana klupka sjećanja, da bi neobjašnjivim putanjama asocijacija iz zaborava opet doprle u govor, da bi se napokon otisnule na bjelinu kompjutorskog ekrana i neispisane stranice papira.

Postoji jedna komiška poslovice koja glasi: *Bešida bešidu izganje*. Ova poslovice ne govori samo o iskustvu govorne prakse usmene komunikacije u kojoj je nastala. Ona govori nešto vrlo bitno i o ovom Dikcionaru, o njegovu nastajanju. Riječi se slažu jedna ispod druge po unaprijed zadanom redosljedu abecednoga poretka. Ali taj redosljed ne govori ništa o tome kako su, kojim su to tajnim, nepredvidljivim, često fantastičnim asocijativnim vezama s ruba sjećanja, iz mraka zaborava, dopirale one, te riječi, u krivulje slova, u svjetlo koje grafijsku sliku riječi omogućuje, u zvuk, u glas koji ih izgovara, u govor, u jezik kojemu se one vraćaju.

Da bi se to moglo događati, bilo je potrebno imaginacijom oživjeti davne dane djetinjstva kada su riječi osim svoga zvuka u naše sjećanje utiskivale i druge, vrlo jake, senzacije: vizualne, olfaktivne, gustativne i taktilne, ali i čitave prizore, gestiku, mimiku, kontekst jezični i stvarni. Svi ti primarni i duboko utisnuti sadržaji našega pamćenja mogu omogućiti, poput okusa onog čuvenog Proustova, u čaj umočena, kolačića *madelaine*, nevjerojatne asocijativne putanje do ruba i preko ruba zaborava iz kojega nam se znaju javiti zaboravljene, davno već nestale riječi. Mnoge zaboravljene riječi doprle su u krivulje slova ovoga Dikcionara upravo tim neobjašnjivim asocijativnim putevima svijesti. Gotovo svakodnevno bilježenje takvih riječi, u najrazličitijim životnim okolnostima, bio je jedini način da kratkotrajni bljesak sjećanja, u kojemu se objavljuje svijesti takva zaboravljena riječ, budu one obasjane i potom odmah zapisom fiksirane kako bi se sačuvale od ponovnog utonuća u zaboravu.

Ipak to nije bilo dovoljno. Trebalo je oživjeti neke situacije prošloga vremena da bi u njima oživjele i riječi. Tako je nastao Projekt rekonstrukcije povijesnog komiškog ribarskog broda gajete falkuše. Ta povijesna barka postala je posudom kolektivne memorije. Ona je iz zaborava prizvala u svijest mnoge zaboravljene riječi, ali i umijeća, znanja, pamćenje ruke, njene taktilne senzacije, a oku ponudila sklad oblika te jasnoću i preglednost složenih struktura gradnje, umu kauzalnost ustrojstva, jeziku zaboravljena imena, zaboravljenih stvari. Projekt "Komiškog dicionara" uključio je u sebe i projekt "Falkuša", jer falkuša, kao reprezentativna barka komiškog ribarstva, bila je temelj opstanka ovog otočkog svijeta čiju je sudbinu odredilo more.

LJUDSKI PROSTOR U SVEMIRU OSVOJEN JEZIKOM

"Rječnik je najmunđrija čovjekova gradnja i najveličanstvenije gradilište", kaže Mladen Pejaković otkrivajući tom usporedbom upravo svjetotvornu narav jezika. Ljudski je prostor

u svemiru osvojen jezikom. Riječi su građa tog svijeta. Po njima on postoji. Riječ bijaše na početku, kaže Biblija, a austrijski filozof Ludwig Wittgenstein kaže da su "granice našega jezika, granice našeg svijeta". Ali što se događa sa svijetom kada nestane njegova riječ, kada izbljedi njegov jezik? Ne nestaje li tada i sam svijet? Ne urušava li se tada i prostor u kojemu je protegnut? Čini se da postoji nesumnjiva korelacija između jezika i svijeta, te je gubitak jezika ujedno i gubitak svijeta koji u tom jeziku postoji pa stoga nije teško zaključiti da se gubitkom svakog jezika, ma kako on malen bio, pa makar i jedan jedini govornik njime govorio, gubi i jedan svijet.

Tapani Salminen, profesor na Odjelu za Ugro-finske studije Sveučilišta u Helsinkiju, sastavio je UNESCO-vu Crvenu knjigu ugroženih jezika Europe s listom od 94 takva europska jezika (UNESCO Red Book on Endangered Languages: Europe). Na području Hrvatske profesor Salminen navodi najugroženije: Istriotski koji se govori na području Rovinja i Vodnjana s ukupno tisuću izvornih govornika, dalmatski, čiji je posljednji govornik umro na otoku Krku 1898., istrorumunjski u selu Žejane na sjeveroistoku Istre (oko 1500 govornika), zatim hrvatski idiom izvan Hrvatske: jezik kojim govore molizanski Hrvati s oko 3.500 govornika i jezik gradišćanskih Hrvata s oko 28.000 govornika.

Profesor Salminen, kada spominje Hrvatsku, nigdje ne navodi čakavsko i kajkavsko narječje s brojnim dijalektima i stotinama organskih idioma, koji su također danas ugroženi ništa manje od istriotskog u Rovinju i Vodnjanu ili istrorumunjskog u selu Žejane, a neki su pak već doživjeli sudbinu dalmatskog jezika nestankom posljednjih svojih govornika. Na primjer, na otoku Hvaru već nekoliko sela, rasprodajom kuća i zemljišta izgubilo je do posljednjeg autohtonog stanovnika, te su iskorijenjeni i govori kojima se u tim selima govorilo. Danas se u njima govore razni svjetski jezici, jer tim jezicima govore kupci nekretnina koji u osami ruralnih otočkih ambijenata traže autentičnost i raznolikost svijeta koja je u njihovu, davno globaliziranom, okruženju nepovratno izgubljena. No, događa se paradoks da upravo oni koji kulturni diverzitet traže, koji očekuju da će u tim zapuštenim i napuštenim ruralnim prostorima pronaći kulturnu autentičnost, događa se, dakle, da upravo oni sami taj diverzitet reduciraju, autentičnost te lokalne kulture poništavaju, događa se paradoks da turističke mase koje iz europskih gradova hrle obalama Mediterana u potrazi za izgubljenim zavičajem, devastiraju posljednje oaze autentičnosti i kulturnog diveziteta svijeta koji nije postao svjestan značaja svoje posebnosti u vremenu globalne unifikacije. Događa se pred našim očima pojava kako autentičan život kao sjena uzmiče pred onima koji autentičnost traže, jer izgleda da je autentičan život lakše promatrati negoli živjeti.

GLOBALNA GLOTOFAGIJA

U vremenu kojemu pripadamo, riječ *ekologija* postala je nova zastava kojom mašu mnogi suočeni s dramatičnim promjenama u ljudskoj okolini. Ta parola postaje moćna pokretačka snaga suočena s globalnom silom destrukcije koju pokreće imperativ profita zapadne civilizacije. U svijetu dnevno, zbog čovjekova globalnog utjecaja na prirodu, nestaju pojedine biljne i životinjske vrste. Reducira se dramatično biološki diverzitet planeta Zemlja, ali isto tako dnevno u svijetu umiru i posljednji govornici nekih dijalekata i jezika. Od približno 250 jezika australskih domorodaca Aboridina koliko ih je bilo u 18. stoljeću, danas ih tek dvadesetak ima neke šanse preživjeti u 21. stoljeću. Prema nekim prognozama očekuje se da će se broj jezika u svijetu za pedeset godina prepoloviti, te da će dugoročno

preživjeti na planeti tek oko tri stotine jezika. Današnji trend ubrzanog umiranja malih jezika daje uporište takvoj pesimističnoj viziji lingvističke budućnost svijeta s perspektivom globalne glotofagije.

Suočen s alarmantnim trendom umiranja jezika UNESCO je 2003. godine proglasio Konvenciju o očuvanju nematerijalne (nedodirbene) kulturne baštine (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage – ICH). Takozvani ICH proglasio je “glavnim izvorom kulturnog diverziteta”, a u njegovu kontinuiranju vidi “garanciju održanja kreativnosti”. U ICH (nedodirbena kulturna baština), prema UNESCO-voj Konvenciji, na prvome je mjestu usmena tradicija i jezik. Ova UNESCO-va Konvencija potom ističe važnost prijenosa jezika s generacije na generaciju i ističe potrebu promocije poštovanja prema kulturnom diverzitetu i kreativnosti, te poticanje osjećaja identiteta i kontinuiteta pojedinačnih malih kultura, a te vrijednosti povezuje s univerzalnim ljudskim pravima i ugrađuje u programe održivog razvoja. Pri UNESCO-u postoji i Sekcija za nedodirbenu kulturu (UNESCO’s Intangible Heritage Section) koja je pokrenula “Program zaštite ugroženih jezika” smatrajući “lingvistički diverzitet esencijalnim dijelom žive baštine čovječanstva”. Ovaj Program poduprt je i UNESCO-ovom “Univerzalnom deklaracijom o kulturnom diverzitetu” (proklamirana 11. rujna 2006. godine) koja u prvom članku izriče sljedeći esencijalan stav: “Kao izvor razmjene, inovativnosti i kreativnosti, kulturni diverzitet potreban je ljudskoj vrsti jednako kao i biodiverzitet prirodi.” Dakle opstanak ljudske vrste vezan je ne samo za očuvanje biodiverziteta, već i kulturne raznolikosti svijeta.

“Kad zaboraviš zavičaj, ne znaš tko si”, kaže prastara poslovice australskih Aboridina. Redukcija diverziteta svijeta znači upravo gubitak zavičaja, njegove posebnosti, jedinstvenosti, razlikovnosti. Gubitak posebnosti, zaborav lokalnog identiteta, najprije zahvaća jezik. Jezik je prostor u kojemu su pohranjena stoljeća življenja, to je prostor zajedništva živih i mrtvih. Gubitkom jezika prekida se upravo ta vremenska os ljudskog postojanja, ta dijakronijska nit koja drži na okupu kolektivno pamćenje.

Nigerijski književnik, prvi Afrikanac nobelovac, pripadnik plemena Jaruba, koje nema svoga pisma, Wole Soyinka, izjavio je u jednom svom govoru: “Kad umre starac, izgorjela je cijela knjižnica.” Ova izjava govori o veličini gubitka koju ovo naše vrijeme nije prepoznalo. Naime po prvi put u ljudskoj povijesti dogodilo se to da se na razini organske ljudske zajednice ne može kontinuirati iskustvo, jezik, kultura na nove generacije. Naime, dogodio se po prvi put u povijesti prekid komunikacije među generacijama. Informacije značajne za opstanak više se ne crpe iz iskustva starijih generacija koje, k tome, baštine i iskustva i znanja čitava niza prethodnih generacija. Po prvi put stari su izgubili dignitet mudrih i iskusnih, autoritet učitelja i savjetnika, personalitet u koji bi se mladi mogli ugledati, jednostavno postali su suvišni, nepotrebni, napušteni. Izgubili su svoje počasno mjesto za stolom, izgubili su prisan kontakt sa svojom djecom, svojim unucima, a komunicirati mogu tek unutar svoje vlastite generacije. Kako se znanje potrebno za opstanak prenosi putem medija i institucija obrazovanja, ono je posredovano standardnim nacionalnim jezikom ili, danas, sve više, globalnim *lingua franca* idiomom – engleskim jezikom.

PITANJA O SMISLU UZALUDNOG POSLA

Možda bi se moglo reći da je pisati rječnik za jedan govor kojim govori vrlo mali broj pojedinaca, za jedan govor koji, sva je prilika, neće preživjeti u vremenu koje dolazi, da je

to jalov i uzaludan posao. Možda bi se moglo reći da je suvišno bilježiti riječi i izraze jezika kojim uskoro govoriti neće nitko. Možda bi se moglo dovesti u pitanje smisao jednog napora koji zahtijeva od pojedinca trajnu predanost, posvećenost, godine provedene u nedoglednom i nepreglednom poslu bilježenja i tumačenja riječi i izraza, usmene predaje i usmene literature koja je davno izgubila svoju publiku. Ipak moglo bi se reći i to da čovjek umire dva puta, onda kada fizički umre i onda kada ga se više nitko ni po čemu ne sjeća. "Zaborav je jedina prava smrt", rekao je veliki argentinski književnik Jorge Luis Borges.

Ta Borgesova misao o zaboravu kao smrti zahvaća upravo bit posla kojim se ovdje bavimo. Pisanje rječnika jezika koji živi samo u usmenosti, borba je protiv zaborava, dakle protiv definitivne smrti organske zajednice. Rječnik, taj kubus od papira, ta kutija riječi jedino je još mjesto gdje je moguće pohraniti stoljeća govorenja jednoga jezika u trenutku kada tim jezikom govore posljednji njegovi govornici i to unutar vlastite generacije jer su njihovi potomci za njihovu priču gluha publika.

S obzirom na dominantna puristička nastojanja u hrvatskom jezikoslovlju, s obzirom na naglašenu osjetljivost u obrani čistoće hrvatskoga jezika, koje se nastojanje posebno očituje u zalaganju za čistoću leksika kao otvorena jezičnog sustav koji je kao takav najpodložniji mijenama, utjecajima i fluktuaciji, s obzirom na opravdanu zabrinutost za opstojnost jednog nacionalnog jezika u globalizacijskim procesima koji svoj put trasiraju u prvom redu jezičnom globalizacijom, kako tek govoriti o brojnim hrvatskim dijalektima i njihovim govorima s kojima komiški govor dijeli sudbinu najugroženijih kulturnih dobara na ovim prostorima?

Pred nama je tek početnih nekoliko desetina stranica "Komiškog dikcionara" koje predstavljaju svojevrsan izazov za promišljanje povodom ovdje postavljena pitanja. Suočeni smo s paradoksom da govorimo o snažnom jezičnom identitetu jednog insularnog organskog idioma, koji je zahvaljujući upravo svojoj insularnosti, kao i povijesnim okolnostima što je gotovo pola stoljeća, u vrijeme velikih društvenih promjena koje je pokrenula turistička industrija na Jadranu, ostao izoliran unutar vojne zone, a da u isto vrijeme taj i takav idiom čuva u sebi nevjerovatno visok postotak aloglotizama.

Komiški je govor sačuvao svoju posebnost, prepoznatljivost, svoj identitet i dakako leksičko bogatstvo zahvaljujući u prvom redu svojoj izoliranosti i tradicionalnom načinu života vezanom za more, a u isto vrijeme, kako to njegov leksik nedvojbeno pokazuje, bio je okrenut univerzumu Sredozemlja odakle je crpio leksičko bogatstvo. Dakle evidentna je upravo na primjeru komiškoga govora paradoksalnost i dijalektičnost odnosa između isključenosti i uključenosti, izoliranosti i povezanosti, posebnosti i univerzalnosti.¹

¹ Dijalektičnost tog odnosa sjajno je prikazao akademik Vojmir Vinja sljedećim riječima kojima objašnjava posebnost hrvatskog naroda u golemom slavenskom svijetu: "Više stoljeća povijesti velikog mora ostavilo je svoje tragove: dvije najveće civilizacije, koje su na njemu nastale, utisnule su neizbrisivi pečat na obalama gdje je jedna graničila s drugom i na kojima su najjužniji južni Slaveni – Hrvati – našli svoju novu postojbinu. Zaustavivši se na jadranskoj obali mora, koje je tada bilo središte svijeta, brzo su prihvatili i usvojili zatečena imena, stvarali svoja, posuđivali od susjeda, miješali svoje i njegovo, i od svega toga izgradili svoj vlasiti sustav u kojem je bilo mjesta i za njihovo i za susjedovo, za staro i za novo. I kako more rastavlja i dijeli samo u očima onih koji su mu daleko, ubrzo su vidjeli da ono spaja i ujedinjuje sve one koji na njemu i od njega žive." U uvodnom tekstu ovog svog kapitalnog djela o hrvatskoj ihtionimiji Vojmir Vinja završava riječima: "Onaj koji se bori za neko čistunstvo postanja i za neku jezičnu autarkičnost, kad je riječ o oznakama za život na moru i u moru, taj nikada more nije osjetio niti ga je razumio." *Jadranska fauna – Etimologija i struktura naziva* I, str. 38, JAZU, 65-I, Logos Split 1986.

U ovdje prezentiranim riječima s početnim vokalnim fonemom A, zapažamo nevjerojatno visok postotak leksema aloglotskog podrijetla. Kad se od ukupnog broja glosa (472) oduzme 45 onomastičkih jedinica i njihovih izvedenica, ostaje 427 glosa od kojih tek nekoliko nije aloglotskog podrijetla i to: tri uzvika (aboj, aca, ala), dva veznika (a, ali = ili), dvije čestice (amu, ančila), jedan pridjev (arjov = rđav), jedan prilog (arjavo = rđavo); jedna onomatopejska riječ (atata – u izrazu *puć atata* = nestati) i jedna skraćenica za ime broskog motora – aran (proizvodio se u Rijeci do šezdesetih godina dvadesetog stoljeća – od imena Aleksandar Ranković). Glose pod slovom A nisu za komiški govor najreprezentativniji uzorak, jer pod drugim slovima ima više glosa idioglotskog podrijetla, ipak činjenica da su gotovo sve glose komiškoga govora koje počinju vokalom A aloglotskoga podrijetla, otvara pitanje njegova jezičnog identiteta.

Purističkoj ideji usuprot, moglo bi se reći da tako velik postotak riječi aloglotskog podrijetla nije ni najmanje ugrozio jezični identitet komiškoga govora. Njegov gramatički sustav ostao je neizmijenjen, njegova fonološka, morfonološka, rječotvorna i sintaktička pravila gotovo nedirnuta. Dakako, po svom vokabularu on nesumnjivo pripada, danas nestalom, mediteranskom *lingua franca* idiomu. Ipak *lingua franca* leksik ostao je i do danas živ na obalama i otocima Sredozemlja, a on je vezan uglavnom za maritimnu sferu kulture i ljudske prakse. Taj leksik je još u živoj upotrebi tamo gdje su još aktualni referenti tradicionalnog maritimnoga svijeta koje on imenuje, ali isto tako u tom je vokabularu pohranjeno i sačuvano sjećanje na ne tako davno nestali svijet kojemu je jedro bilo simbol kretanja i komunikacije.

Kad je riječ o hrvatskom ribarskom leksiku, koji obuhvaća terminologiju broda (gradnja, struktura, oprema), ribolovne alate sa svim njihovim dijelovima, ihtionimiju, terminologiju ribolovne aktivnosti, terminologiju morskog krajolika - talasonimiju, vokabular tradicionalne vremenske prognoze, anemonimiju i sl.), valja primijetiti da je to leksičko područje u kojemu je do danas najsačuvaniji tradicionalni (*lingua franca*) leksik kojemu standardni nije ni mogao biti konkurentan jer u hrvatskom standardnom jeziku takav gotovo da i ne postoji.

U Komiškom dicionaru od 472 leksema, navedena pod A, čak stotinjak njih, ili 22 posto, pripada halijeutičkom (ribarskom) leksiku. Za razliku od ostalih leksičkih područja u kojima je velik postotak riječi nestao iz uporabe, a i iz pamćenja velike većine današnjih Komižana, halijeutički rječnik komiškoga govora i danas je vrlo bogat, s visokim postotkom vrlo frekventnih leksema u svakidašnjoj komunikaciji.

Da je na nekakvoj institucionalnoj razini, recimo, odlučeno da se za sve te «tuđice» ili «posuđenice», kako naša jezikoslovna znanost naziva riječi aloglotskog podrijetla, ponudi zamjena novotvorenicama, takav pokušaj ne bi imao nikakva uspjeha. Naime ove su riječi primljene na posve prirodan način. Njih nije nametnula nikakva politika, niti institucija, već životna potreba za imenovanjem stvari i pojava za koje u vlastitu jeziku nije bila naziva. Oni, koji su te riječi primali od svojih susjeda, smatrali su ih jednako svojim kao i riječi baštinjene od svojih predaka. Te riječi oni su adaptirali prema zakonima svoga jezika. Dakle nisu napustili svoj jezik ili ga stopili s tuđim izgubivši pritom njegov identitet. Upravo obrnuto, oni su tuđ leksik stopili sa svojim prilagodivši ga zakonima svoga jezika, obogaćujući time njegov veoma siromašan maritimni vokabular. Čuvajući vlastiti jezik, njegov prepoznatljiv identitet, uključili su se u mediteranski svijet i svojim iskustvom i svojim rječnikom.

Budući da komiški govor pripada hrvatskom čakavskom idiomu, ovaj je govor (kao i mnogi drugi čakavski govori hrvatskog maritimnoga prostora) obogatio i hrvatski jezik maritimnim vokabularom kojim je on, na razini normativne leksikografije, najdeficitarniji. Činjenicu pak da u mnogim hrvatskim govorima postoji golemo leksičko blago maritimnog iskustva, mnogi hrvatski lingvisti nisu nikada primijetili ili je nisu htjeli primijetiti. Predrasuda o talijanskom podrijetlu svih tih dalmatinskih maritimizama, s pridodanim političkim implikacijama i konotacijama koje takav stav podrazumijeva, razlog je, čini mi se, što nikada ni na kojoj institucionalnoj razini nije ni postavljeno pitanje o golemoj praznini u hrvatskim normativnim rječnicima, pitanje o praznini koja je nastala isključivanjem iznimno bogata korpusa maritimnog leksika iz hrvatske normativne leksikografije, i to s pozicija vukovski shvaća ideala jezične čistote novoštokavskog idioma.

Ta činjenica ponešto govori i o statusu nacionalnog jezika, standardnog hrvatskog jezika čiji se identitet, sva je prilika, neće moći braniti od prodora sve većeg broja aloglotskih riječi koje sobom donosi posvemašnja globalizacija na svim razinama života. Njegov identitet pogotovo nije moguće braniti raznim novotvorenicama koje se produciraju jedino za knjišku uporabu s minimalnim izgledima da će tek pokoja zaživjeti u svakodnevicu. Hrvatski jezik kao živo biće reagira moćno i suvereno adaptirajući mnoge te riječi i prilagođuje ih svojim fonetskim, morfonološkim i tvorbenim zakonitostima na isti način na koji se to događalo i komiškom govoru uronjenom u mediteranski jezični univerzum.

Paradoksalnost ovoga odnosa reflektira spoznaja da sve te strane riječi u komiškome govoru zapravo i nisu strane nego su njegove vlastite, udomaćene, posvojene i posvećene stoljećima življenja, prilagođene njegovu jezičnom sustavu. Ovaj drevni slavenski, hrvatski, čakavski govor mnoge je riječi baštiniio iz starosjedilačkog dalmatskog jezika, koji je kao poseban romanski idiom Dalmacije akumulirao i mnoge grecizme, posebno one vezane za maritimnu baštinu. Na taj su način te riječi preživjele i onda kada je dalmatski već davno pripao porodici mrtvih jezika. U komiškom govoru našle su svoje mjesto i mnoge druge riječi koje su k njemu dolazile iz južnoitalskoga jezičnog prostora, te venecijanski leksik koji je u Dalmaciji stoljećima bio udomaćen u svakodnevnoj kolokvijalnoj i službenoj komunikaciji.

Otok je čvrsta točka u dinamičnom elementu mora. Ta dinamika likvidnog elementa medija mora reflektira se prije svega u leksiku koji čuva tragove putovanja morem, tragove susreta udaljenih luka i obala, prožimanja različitih kultura kojima je upravo more kao medij komunikacije odredilo transetnički karakter.

Ove činjenice upućuju na razmišljanje o snazi jednog idioma da se održi stoljećima te da posvjedoči svoj identitet čak i onda kada u njemu aloglotske riječi značajno prevladavaju kako je to upravo u govoru o kojemu ovdje govorimo – u komiškom. Prilagođujući te riječi svojim jezičnim zakonima, dotični idiom potvrđuje svoju snagu i svoju vitalnost. Ta njegova vitalnost i jest razlog što je uspio sačuvati svoj identitet i održati u živoj upotrebi, do pred kraj prošloga stoljeća, dvadesetak tisuća riječi.

To rječničko bogatstvo komiškoga govora započinjemo prezentirati javnosti upravo ovim prilogom u *Čakavskoj riči*.

KRATICE UPOTRIJEBLJENE U DIKCIONARU

adj. – pridjev	interj. – uzvik
adv. – prilog	iron. – ironijski
antrop. – antroponom	m – muški rod
biobl. – biblijski	n – srednji rod
conj. – veznik	part. – partikula
f – ženski rod	pf. – perfektivan
fig. – figurativno	pl. – množina
G – genitiv	pl. tant. – pluralia tantum
hiperb. – hiperbolično	praepos. – prijedlog
impf. – imperfektivan	pred. – predikativno
imper. – imperativ	top. – toponim

Napomene:

1. Primjeri govora navedeni su prema izvorima iz publicirane literature ili ih je naveo autor kao izvorni govornik komiškoga govora prema svojim bilješkama, sjećanju ili ih je sam izmislio. Svaki primjer govora u Komiškom dicionaru bit će označen kraticom (koja je navedena uz svaki izvor kojim smo se koristili za ovaj rječnik) ili će biti označen kraticom A što upućuje da je izvor sam autor. Iznimno pojavljuje se i oznaka PC koja referira na Rječnik komiškoga govora Pavla Mardešića Centina.

2. Za slovo A primjeri su označeni sljedećim kraticama:

(A) autor

(KRE I) – Komiška ribarska epopeja I, (J. Božanić, 1983.)

(KRE II) – Komiška ribarska epopeja II, (J. Božanić, 1998.)

(KF) – Komiške facende, Poetika i stilistika usmene nefikcionalne priče Komiže; (J. Božanić, 1992.); Broj uz ovu kraticu označuje redosljed facende u zbirci (iznimno na jednom mjestu br. stranice u knjizi).

(FOV) – Facende otoka Visa. Prilog istraživanju leksika govora otoka Visa (J. Božanić, 2002.); Broj uz ovu kraticu označuje redosljed facende u zbirci.

(RKG) – Rječnik komiškog govora (P. Mardešić Centin, 1977.)

(GH) – U sjeni Green Hilla (J. Božanić, 2001.)

(IV) – Iskustvo vremena komiških ribara (J. Božanić, 1996.)

(RŽZ I) – Rupa u željeznoj zavjesi I (J. Božanić, 1993.)

(RŽZ II) – Rupa u željeznoj zavjesi II (J. Božanić, 1994.)

(OA) – Olujni arhipelag – Nacrt za halijeutičku antropologiju pučinskih otoka Viškog arhipelaga: Svetac, Jabuka, Brusnik (J. Božanić, 2005)

A

a – čestica negacije: *Jo žnôñ slābo su vrimenā, ma āko še ne grê pò moru, ā!* (A) – ne valja, slabo je, neće se uloviti.

a interj. – *Ā, tūcě ga, ā tūcě ga, ā nesrīćan bīl, a nesrīćan bīl...* (A).

a – upitna čestica, nekultiviran, primitivan izraz pitanja ukoliko slušatelj nije razumio pitanje: *Ne recě še ā, nego mōlin* – poučava stariji dijete (A).

a, conj. – a: *Šīme tōti, a već je kāšno* (KF 21).

a, adv. – intenzifikator retoričnosti naracije s približnim značenjem “dakle”; *Burba Šīme tōti, a već je kāšno, izvartīle su še ūre, ā, ...* (KF 21); *I oprēmīl Višković galjju ža pūc pul Višā. A jelnū māšku je imōl na brodū* (1, 8); *A māška, ē māška, pōšli nīkega vřimena vrōtīla še nā brud* (FOV 1).

abajīn, -a m, G pl. -ih – krovni prozor; *Celō mu še lašćī kako abajīn* (A).

ābak, -a m – tablica množenja; *U škūlu smo pōceli ucīt ābak* (A).

abedīt, -īn impf. – mariti, biti poslušan kome; *Ca mu vēcē govōrin, ūn mājje abedī* (A); *Ne abedī vrōži pīnke* (A) – ne mari nimalo; *Ca brūd bōje kurī, temūn bōje abedī* (KRE II) – što brod bolje vozi, kormilo bolje sluša (lakše se njime upravlja).

abencijūn, -ūni f – ambicija; *Ūn ĩmo vėliku abencijūn* (A); v. *ambincijun*

abencijūž, adj. -o, -u, pred. -a, -o – ambiciozan; *Onā je pūno abencijūža* (A); v. *ambicijūž*.

abencijūžo, adv. – ambiciozno; *Ma ūn lavurō pūno abencijūžo* (A).

āber, -a m – pažnja, pozornost; *Jō njin govōrin, ma onī ni ābera* (A).

ābil, -o, -a, pred. -a, -o – sposoban, kadar za nešto, u dobrom stanju za nešto; *A žnōš kakō je, kal covīk oštāri vej nī ābil žā ništa* (A); *Ūn je ābil i žlō ucinīt drugemu* (A); *Nīšōn vej ābila nōnke do butīge pūc nā noge* (A) – poći pješke do dućana; v. *kapoc*.

abilitacijūn, -ūni f – osposobljavanje; *Vajāt će pūno abilitacijūni da bi ūn ćapōl mōt ol tēga lavūra* (A).

abilitōd, -i f – sposobnost; *Ūn je peršōna ol vėlike abilitōdi* (A); *Ma tūje svē mižērija, nī tōti bōgžnoše kāke abilitōdi* (A).

abīnde, pl. tant. -ih – kažnjavanje mornara u AU mornarici, vezivanjem za ruke i vješanjem; *štāvīt u abīnde: A jedonpūt kal smo bīli u marīnu u Pōlu na “Raděškega”, bīli su me štāvili u abīnde* (A).

ābit, -a m – 1. fratarska odora; *Frōtri nōše ābit polpāšon konopēn* (A); 2. odora; *Ovō mi je ābit ža ol švėca* (A) – praznička odjeća.

abitacijūn, -ūni f – prebivalište; *Šāl ću von pokōžāt dī jo stojīn, dī je mojā abitacijūn* (A).

abitāt, -ōn impf. – stanovati; *Mī ne živīmō ĩs nāšin rodītejima, u ovū kūću šōmo onī abitōjū* (A).

abitōnt, -a m – stanovnik, žitelj; *Komīža von ĩmo kolo dvō mijōrā abitōntih* (A).

ablōm, -āma m – pajasen, vrsta drveta (*Ailanthus glandulosa*) (RKG).

abocât, -ôn pf. – vezati; *Abocôj tovâra za ferjôdu ol konôbe (A)* – veži magarca za prozorsku rešetku od konobe.

abôd, -i f – posluš, obzir prema zahtjevu, naredbi, molbi; *U vê mlâdošti danâsnje vej nî abôdi nîkakove. Mores tî njîma rêc ca tê je vôja, ali onî ne obadâju (A).*

âboj, interj. – jao, izraz jadikovanja ili zaprepaštenja; *Âboj mênî, a dî vi grêtê (A).*

abonamênat, -ênta m – pretplata; *Jo švâki dôn dobîjen na kûcu fôje jerbo jîmon abonamênat (A).*

abonât še, -ôn pf. – pretplatiti se. *Vajât će se i mênî abonât u Jânita jërbo je u njêga bôji krûh nêgo u Nenâbijaja (A).* – *Nenabijaj* je bio nadimak za jednog Srbijanca koji je pedesetih i šezdesetih godina imao pekaru u Komiži, a kako kupci kruha u njegovoj pekari nisu znali čekati u redu za kruh, već se tiskali u gomili, on ih je često upozoravao uzvikom “Ne nabijaj”.

abovênto, adv. – u zavjetrini, ispod vjetra; *Bît će šve to vêce môra. Parî mi še da će vajât pûc abovênto (A).*

abracamênat, -ênta, G pl. -ih / -ênot – zagrljaj; *I ûn je njû žagârîlîl. Ma kojî je tû bîl abracamênat, da šte vîdîlî (A).*

abracjât, -ôn pf. – zagrliti, obuhvatiti rukama; *Ûn je njêga abracjôl îš ôbe rûke i potovolîl ga na tlêh (A)* – obuhvatio ga s obje ruke i bacio na tlo.

abracjât še, -ôn pf. – zagrliti se; *Onî šu še abracjâlî kako prôvi mladîc i dîvnjâ (A).*

abracjôn, adj. -o, -u, pred. -a, -u – zagrljen; *Vîdil son jô njîh na rîvu kako šetâju abracjônî kako prôvi mladîc i dîvnjâ (A).*

abracjôvât še, -jên impf. – grliti se; *Ma kakô jih nî šrôm abracjôvât še pri švîton? (A).*

abrâco, adv. – zagrljeno; *Pêna šu še upoznâlî, a vêj grêdû abrâco (A).*

abracjôvônje, -o n – grljenje; *Ma dôšta mi je vêj têga njîhovega abracjôvônjo (A).*

abrîv, -a m – zalet broda, zamah; *čapât abrîv / abrîva: Jô son ôlma izgôsîl mâkinu, ali ca će ti kal je brûd vêj bîl čapôl abrîva. Jedvâ šmo ga parâlî da ne ûdre u rîvu; Ujedônput je čapôl abrîv i utêkal je kûda da ga vîtar nôši (A).*

abrivât, -ôn pf. – ubrzati; *Nemûj brûd pûno abrivât (A).*

abrivât še, -ôn pf. – ubrzati se; *Ca šû še onâ dvô abrivâlî, kûda da jih kucîn lôti (A); Ma glêj ca šê je gajêta abrivâla (A); Ispomînjen se kal bi gajêta bîla jîdrîla u karmû is pûnin jîdrîma. Temûn je cinîl trrrrrrrr ol vêlike brîve – prîko ôsan mîj. Bîlo je momêntîh na onî kûlap kal bi se gajêta bîla abrivâla, pok onî temûn, onâ jîdra trrrrrrrrr. Tu îsto kûda ćeš obletît u âriju (KRE II).*

abrivôn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – ubrzan, u punoj brzini; *Ca jê ovî brûd abrivôn (A).*

abrivôvât še, -ôjên impf. – ubrzavati se; *Kal je bokûn forcôl majîstrôl, brûd še je pöcel abrivôvât (A).*

Abrôm, -âma m, bibl. antrop. – Abraham; *ol ôca Abrâma; trî švêto patrijôrha: Izâk, Jâkov i Abrôm (A).*

abû – samo u izrazu *ki abû abû ki bârî šcâvo* – tko je dobio, dobio je: *I ûn je pok ûmor nâkun, nêžnon ti rêc, ni dvô mîseca, ni trî mîseca i ki abû – abû, nô. Vêj mu nîšû bîle potrîba ni gâce ni košûja (KF 20).*

abulānta, -e f – ambulanta; *Bila je jemātva, devēti m̄šec, i Pāvulo je t̄argol, āli ujedōnput še je čūtl̄ slābo i išsal je u abulāntu. I u abulāntu je pōl i na mišto oštōl mōrtōv* (FOV 59).

abundāt, -ōn impf. – obilovati; *Onī su bogāti. Lakō je n̄jima, onī abundāju sv̄m i svācin* (A).

abundōnca, -e f – obilje; *Žōnkotovi su b̄li gošpodā. B̄li p̄no bogāti. Živ̄li su u v̄likuj abundōnci* (A).

abundōnt, adj. -o, -u, pred. -a, -o – obilat; *dāt abundōnte m̄re: Teta Kāte je godišcima prodōvāla r̄ibu na peškar̄iju. Sv̄akomu je na balōncu dōvāla abundōnte m̄re* (A).

abundōnto, adv. – obilato, preko mjere; *Dōl mu je abundōnto* (A).

abūrdο, adv. – 1. cik-cak; *A ūn grē abūrdο, onō po n̄jegōvu* (A); 2. nenajavljen; *Ne sm̄ še p̄uč u t̄iju k̄uču abūrdο* (A).

āca, interj. – povik kojim se goni tovarna stoka; *āca dē!; āca, p̄ule!* (A).

acalāt, -ōn impf. – čeličiti željezo u vatri; *Dōl je šik̄iru i košerācu acalāt u kovōcā nekā mu še ne t̄ipi, j̄erbo kal še gvōžje acalō ondā je tvārdje i m̄nje še ist̄ipi kal še iš n̄jm̄ šicē* (A).

acalīn, -a m – oštrilo, sprava za oštrenje noževa; *Ist̄up̄l̄ še je n̄ž, vajō ga pašāt acalīmon* (A).

acalōn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – termički ojačan, kaljen (o čeliku); *Košerāca je acalōna* (A); v. temperon.

acalōvāt, -ōjēn impf. – čeličiti željezne predmete termičkom obradom; *Dodōj mi te dv̄i košerāce, vajō ih acalōvāt* (A).

acertāt še, -ōn pf. – osvjedočiti se, biti siguran; *Acertāt čes še t̄i pr̄ili kašn̄je u ovō ca ti jō govōrin* (A).

acertōn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – osvjedočen, uvjeren, siguran; *N̄ikur n̄jega vej nēce razuv̄irit, ūn je acertōn da je t̄u tāko št̄u nā št̄u*.

acertōvāt, -ōjēn impf. – uvjeravati; *Nem̄ ūj ti mēne accertōvāt u onō ca jō ne mōgu n̄ikal pov̄irovot* (A).

acertovōnje, -o n – uvjeravanje; *Dōšta mi je vāšega accertōvōnjo, jō ū tu ne mōgu pov̄irovot* (A).

acetilēna, -e f – karbidna svjetiljka; *Pōpri su j̄udi deperāli acetilēne, t̄u su svicē na slalk̄ karbūn ili kako m̄i zovemō – na karbūru* (A).

ācid, -a m – solna kiselina; *T̄u će vajāt dobrō oprāt u ācid, šōmo avert̄ij da te ne postr̄apje j̄erbo t̄u pecē kako ogōnj* (A).

acidēnat, -ēnta m – nesretan slučaj; *Št̄ōjte atēnto da ne b̄i k̄u naprāv̄il acidēnat* (A).

acōl, -a m – čelik. *Kal su grōd̄ili lantērn̄u na Palagr̄ūzu, otvor̄ili su b̄li kōvu za vād̄it št̄inu za grōju i b̄li su ugrōd̄ili dv̄i facōde ž̄ida, āli vej še n̄i mōglo dāje j̄erbo je tā št̄inā tvōrdā kako acōl pok je vajālo iz Kōrcule noš̄it št̄inu za grōju* (A).

acāro, adv. – jasno, bistro, razgovjetno, bez dileme; *b̄it acāro: T̄i još n̄iš̄i acāro, ma kal būdeš b̄it će ti kāsno* (A); *Mēni tōti ništa n̄i acāro, jō t̄u ne kap̄in vrōži p̄inke* (A); *Ē, a kal vej n̄išōn acāro* (KF 21).

adāt, -āto, -ātu, pred. -āta, -āto – prikladan, podesan; *Nī ovū daržālo adāto za motīku. Ne vrīdi drētu daržālo, hōće še daržālo krīvu na šābju. Mī šmo tā daržāla žvōli da su tū vlāško daržāla. Nāša daržāla su adāta za kopāt* (A) – prikladna, ergonomskog oblika.

adatāt, -ōn pf. – prilagoditi, učiniti prikladnim, odgovarajućim; *Čāpa košīr pok bokūn adatōj otī kūš drīva da mōre intrāt u rāpu* (A).

adatāt še, -ōn pf. – prilagoditi se; *Nī drūge, vajō še konklodīt, vajō še adatāt vrīmenu kojū dūjde* (A).

adāto, adv. – prikladno; *Nī otā motīka naprāvjen adāto za kopāt. Hōće še da daržālo būde na šābju, vajō bīt mālo tōndašto, mālo žakrīvjeno da līpje stojī prema životū kal še kopō* (A) – da ljepše stoji prema tijelu prilikom kopanja.

adatōn, adj. -o, -u, pred. -a, -u – prilagođen, ugođen, koji je oblikovan tako da bude usklađen, prikladan; *Ovū vešlō je adatōno žō me* (A).

adatōvāt, -ōjēn impf. – prilagođavati, činiti što prikladnim za upotrebu; *Pōcel je ūn adatōvāt daržālo ol motīke* (A).

adatōvōnje, -o n – prilagodba, usklađivanje; *Vajālo je išponova adatāt švēštrumēnte, a vēće je mūke vīdil radi tēga adatōvōnjo, a ca ćū ti pūć govorīt* (A).

adēt, -a m – običaj, navada; *Unōš še nīkal nī beštīmālo ni grūbo govorīlo, a ti danāšnji adēti su non dūšli iz tarafērme. Kū bī bīl prī žabeštīmōl, ōli rēkal grūbu bešīdu, racunālo še da je divjī, da nī karšćōnško dūšā, a danās beštīmāju i muškī i žēnske* (A).

adetōn, adj. -o, -u, pred. -a, -u – prikladan, napravljen po mjeri, u skladu s običajem; *Ovā je košūja prōpju adetōna žō me* (A).

adetōno, adv. – podešeno, usklađeno, prilagođeno običaju, navici; *Naprāvīl je ūn tū katrīdu kako prōvi mēštar, prōpju adetōno žō me* (A).

adījo, interj. – zbogom; *Vajō non pōrtit, adījo!* (A); *adījo Māre* – uzrečica za nepovratan gubitak: *Britvulīm mi je pōl ū more, potenīl i adījo Māre* (A).

adjuštāt, -ōn pf. – uskladiti, urediti, dovesti sve na svoje mjesto; *Kal še uštāne, vajō nōjpri adjuštāt poštēju, neka būde nacinjenā za ū nju ōpet lēć* (A).

adjuštāt še, -ōn, pf. – urediti se, dotjerati se; *Ūjutro šmo švē līpo urēdīli i adjuštāli pōk šmo išli ćā* (A).

adoćāt, -ōn pf. – spaziti, ugledati, zamijetiti; *Kal su ovī adoćāli tū vēliku bīlu štrāšilo kako grē putīcon išpol crīkve, nōnke prošlovīt nīšū mōgli ol cūda* (KF 33); *Vīdin jō Miškīna di un šeto iš Pāvuloton Karūžinin i, kal me je adoćōl, ōto ti ga pul mēne* (KF 32); *Ē, ma adoćōl je na Škōrū užezēni španjulēt* (KF 4); *Bonācini su Jēreta adoćāli* (KF 2).

adoćōn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – ugledan, opažen, zamijećen; *Provāt ću še šakrīt, ma ako būden adoćōn, nēće mi bīt lakō utēć njīn* (A).

adoćōvāt, -ōjēn impf. – primjećivati, zapažati, uočavati; *Nōjpri je izletīla jelnā sardēla po karmī, pok drūgo, pok tri-ćetiri, ē ma, kal šon jō pōcel adoćōvāt da še rība igrūn primīće brōdu, dūšal je ū me kurōj, žnōl šon dā ćemo ujōt* (A).

adoracijūn, -ūni f – obožavanje; *Ūn je mēne volīl kako Bōga. Ma da tī žnōš kojā je tū bīla njegōva adoracijūn prema mēni* (A).

adorāt, -ōn impf. – štovati, obožavati; *Ūn je ženū pūno adorōl. Ūvik njun je nošīl dārove, fōlīl je je pri švīma, cvīće njun poklōnjōl. A i onā je njēga adorāla* (A).

Adrijätik, -a m – Jadran; starije generacije Komižana uopće nisu upotrebljavale riječ Jadran, a ta riječ se doživljavala kao knjiška; *Adrijätik je öpašnu möre, püno je perükul ža nevëre* (A).

adrjjo, adv. – samo u izrazu *püć adrjjo* – sjetiti se: *Iškužöj, nışön išal adrjjo* (A) – nisam se sjetio.

adüt, -a m – najjača boja u igraćim kartama; *A jřmoš adüta ü ruke? Tümba adüta* (A).

Advënat / Advënt, -ënta m – Došašće, vrijeme od šest tjedana prije Božića; *Inträli šmo u Advënat, Božič je na vröta* (A).

äeroplan / rëoplan, -a m – avion; *Jö še püno šträšin äeroplana* (1); *Ne bojřn še jö rëoplana, něgo šon jö imegulön...pöl bi rëoplan käl bi še jö ukarcöl. Švë mi je u životü břlo nãopuko* (GH).

afänat, -önta m (v. afont).

afanät, -ön pf. – izazvati nesvjesticu; *Ujedönput je problidřl i udřj ga je afanälo* (A) – i odmah je izgubio svijest.

afanövät, -öjën impf. – hvatati nesvjestica; *Töko šon břl glödan dä mi še je pöcelo mantät ü glovu, dä me je pöcelo afanövät* (A).

afanövönje, -o n – gubljenje svijesti; *Töko šu jüdi břli izmortifiköni, glölni, umürni dä jih je pöcelo afanövät. Kal je pöcelo afanövönje, jö vej nışön žnöl ca čü, a pomöc nışön mögal švřma* (A).

afiš, -a m – oglas; *Butäli šu afiš na řivu dä čedu u pětäk iškodivät lëtriku* (A) – da će naplaćivati potrošak električne energije.

afitadür, -ürä m – unajmljivač stambenog ili radnog prostora u zgradi; *Lakö je njřma, onř imäju afitadürë pok čapāju lřpe šölde* (A).

afität, -ön pf. – iznajmiti stambeni ili radni prostor u zgradi; *Afität čemo šëga lřta cilu küču furëštima* (A).

äfite, adv. – obilno, u velikoj kolicini; *Külaf od levönta do maištrölä izglödöl je da će břt dazjä äfite* (IV); *Břla je püno döbro vecëra, mëša pecënega, brizülih, lřpega šlalkëga, vocö, döbrega vřnä, ma svëga je břlo äfite* (A).

afitön, adj. -o, -u, pred. -a, -o – iznajmljen stambeni ili radni prostor u zgradi; *Nřmomo mř vej mřšta, u nöš je švë afitöno ol konöbe do šufřta* (A) – od podruma do tavana.

afitövät, -öjën impf. – iznajmljivati stambeni ili radni prostor u zgradi; *Ako ne büde pinëž, nëće břt drüge, vajät će pocët afitövät* (A).

afitövänje, -o m – iznajmljivanje stambenog ili radnog prostora u zgradi; *Kal nřpinëž, afitövönje je jedřni nöčin da še priživř* (A).

aföndo, adv. – u dubinu; *püć aföndo* – potonuti u dubinu; *Töti po Okjücini, na dubinü ol priko štü mëtrřh, řšla je aföndo Re d' Italia, taljönški brüd ca šü ga Auštrijönci potopřli u Viškemu böju mijör öšanštu šezdešet i šëšte* (A).

afönt, -a m – nesvijest; *Pöl je u afönt i jedvä šu ga žřvega ucinřli* (A).

Afrikönäc, -önca m, G pl. -önch / -önoc – Afrikanac; *Přše u növine da je u Äfrikü vřliko šüša i da je na mljünë Afrikönoc glölnö* (A).

ãfta, -e f – prištić na jeziku ili desnima kod djece; *Mõli mi je dõbil ãfte pok mu tũ vajõ mãžot jõdon da mu pašõ* (A).

afugãt, -õn pf. – zabiti (brod) u val, potopiti (brod); *Bũlo je momẽntih na oni kũlap kal bi se gajẽta bũla abrivãla, põk onĩ temũn, onã jũdra trrrrrrrrrrr. Tu ĩsto kũda çeš obletĩ u ãriju. Ondã, ako je vẽliki kũlap daprvõ, strõh te je da ne afugõš brũd, dã ga ne afugõš pol jũdrima* (KRE II).

afugõvãt, -õjẽn impf. – *Dogodjãlo se je da su jũdi afugõvãli brõde. Dũsal je neprãtik, nẽĩskušan, dũsal je ĩš pũnin jũdrima na kũlap, ražumĩš. Onĩ kũlap cinĩ uuuuuuuu, prolĩjẽ se, ražumĩš. Prolĩjẽ šẽ i ovã vẽliki brĩva uvũcẽ brũd pol kũlap, aražõ ga, napũni se mõra i gotũv je. Kakõ ne, tũ se je dogodĩlo vẽce pũtih. Bũl biš cedĩl škõtu, ražumĩš ti, ondã bi jũdra bũla bandirãla i bũl biš dũsal mõlun brĩvun na kũlap. I kãl biš bũl dũsal na kũlap, jedõn dũl brõda oštõl bi u ãriju. I kãl bi bũl põl dõli – buuuuuuu. Õlma su pajũli izlẽcãli, a temũn je vajãlo priĩšnut da ne izlẽti mãskul iz fẽmine i da ne oštãnes bẽž temũnã. Pajũli su letĩli u ãriju. Covĩk, ãko je bũl pol prõvu, bũl bi udrĩl glõvũn u škãf. Tũ su bũle orõre, ražumĩš ti. Prĩ na jũdra!* (KRE II).

afumõn, adj. -o, -u, pred. -a, -u – dimljen, sušen na dimu; *Provõjte dũgod prĩ kũhonjo ili pecẽnjo bokũn rĩbu afumãt. Nalõži se mãlo žeromãda i na onĩ dũm se rĩba mãlo prošũši nekã çapõ tũf ol žeromãda pok da vĩdiš kakõ ĩmo lĩpi õkuš kũhono ili pecẽno* (A).

agitacijũn, -ũni f – propaganda, agitacija, javno političko zalaganje za neku osobu ili ideju ili političku stranku; *Ma da tĩ vidiš kojũ su agitacijũn bũli naprvãli kal su bũli Petomãjški ĩžbori, onõ prĩ rãta kal je bũlo* (A) – izbori u Kraljevini Jugoslaviji 1935.

agitãt, -õn impf. – zagovarati što, agitirati; *U Pošpĩlje su bũli jẽfticovci i mãčekovci, tako da su jelnĩ agitãli za Jugošlãvijũ, a drũgi za Harvõšku* (A).

Ãgo, -ota m, antrop. – nadimak za mušku osobu u Komiži; *Hodĩl son ĩš pokũjnĩn Ãgoton nã more u trãtu* (A).

Ãgotovi, -ih, pl. tant. antrop. – obiteljski nadimak u Komiži; *Kũpĩl son rĩbe u Ãgotovih* (A).

agrampãt, -õn pf. – šcepati, zgrabiti, uhvatiti s obje ruke; *Mikũla je onẽ grũbe nõci agranpõl puntĩžẽl, izũl štivãle, ĩskrẽnĩl võdu i štivãle voltõl nãpuko pol pãzuhe, pok je tãko ũžoru doplĩvol do škojicã* (PC).

agrampõvãt, -õjẽn impf. – hvatati rukama; *Švĩ su ujedõnput navõlĩli i põceli agrampõvãt rĩbu iz bõnka* (A).

agrãr, -ãra m – 1. poljoprivreda; *Nĩ lakõ lavurãt u agrãru, bõju je mõre. Barẽnko ti grõd ne mõre potũc* (A) – ribaru ne može tuća uništiti plodove njegova rada; 2. agrarna reforma; *Otã žemjã Cvõncikinih u Lõkvicu, tũ je mũj brãt lavurõl, tũ je ũn bũl dõbil pol agrãru* (A).

agũšt, -a m – kolovoz, august; *Štõri je provẽrbij: Agũšt dicẽ pohũšt; tũ hõce rẽc da su agũšta, u prĩnjašnjo vrimenã, dicã umĩrola ol vẽlike vrucinẽ* (A); *U agũštu su nõjboje sardẽle i škũše, imãju nõjvece mãnoçẽ u šẽbi* (A).

Agũštĩn, -a m, antrop. – muško ime, August, Gustav; *Tõti su u mejõšũ ĩš nãsun žemjũn, rogõcĩ pokũjnega Agũštĩna* (A).

Agũštĩna, -e f, antrop. – žensko ime; *Teta Agũštĩna bũla bi na nõš dũcu vikãla da galãmimo pol poništru kal švĩt špĩ po obĩdu i prĩtĩla dã ce noš oblĩt pišõtun* (A).

Āgušto, -ota m, antrop. – August, Gustav; *Jō šon požnāvōl pokūjnega Āguštota, jō šon iš njīm nā more hodīl* (A) – išao sam s njim na ribe.

agvāco, adv. – zagaziti u more odjeven; *Kal je dītē pālo ū more, a jō agvāco za njīm* (A).

agvantāt, -ōn pf. – 1. prihvatiti, zgrabiti; *Agvantōj barbītu!* (A); *Azvēlto je omotōj okolo šīke i pōl nogu ovū drūgu tūnju i agvānta* (KF 12) 2. zakačiti; *šīdro je agvantālo* (A); 3. izdržati; *Bīlo je mōra i brūd je jedvā agvantōl* (A) – brod se jedva probio do cilja; *Kal šu bīle regāte, nī se jīdra gōšīlo, nēgo bi se bīla doržāla jīdra gōri dōkle gūl je brūd mōgal agvantāt* (KRE I); 4. potegnuti; *Agvānta ūžu gōri!* (KF 26); 5. istrpjeti, izdržati; *Ē, tāmō smo agvantāli nīkoliko dōn* (KF 22) – izdržali smo nekoliko dana (u teškom nadničarskom poslu); *I sūtra dōvecer mī agvānta u kūcu* (KF 35) – odoljeli smo tome da ne izađemo iz kuće; *Kāl se je pripoštōvālo furtūnima, tū je mocīlo. Nī bīlo pitōnje kōko je furtūna, nēgo kōko se mōre agvantāt. Jēr, kal šī dūsāl vōnka, vajō ūjōt, vajō donīt dōma cāgod* (KRE II); 6. ustrajati; *Bīlo je svičōrih kojī bi bīli agvantāli do zōrē* (A) – koji bi bili ustrajali u svijetljenju na sardele do zore; 7. produžiti, nastaviti neku radnju; *Sāl cemo agvantāt do ūjutro* (KF 40).

agvantōn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – zakačen; *Ne štrāšite se, nāši, šīdro daržī, šīdro je dobrō agvantōno.*

agvantōvāt, -ōjēn impf. – podnositi, izdržati; *Kal šu bīle regāte, nī se jīdra gōšīlo, nēgo bi se bīla doržāla jīdra gōri dōkle gūl je brūd mōgal agvantōvāt.*

ahmanzā, -e f, G pl. -ih – 1. endemski sokol (Falco eleonorae) koji se gnijezdi na strmim liticama pučinskih otoka; južna obala Visa, predjel Sokolica (blizu sela Pohumje), na otoku Biševu (predjel Trešjavac), na Svetom Andriji (sjeverna obala) i na Palagruži, a na ovim otocima ima preko stotinu parova, više nego na cijelom Mediteranu; razlog tomu je što su ti otoci na koridoru ptica selica; *Kal šon jō bīl mōli, bīlo je pūno ahmanzīh, znāle šu dūc i u Komīžu i olnīt iz dvūrā kōkuš oli pīlića* (A.); 2. fig. grubo, neotesano ili ružno čeljade; *Ma znōš ti kojō je onā ahmanzā, iž oka bi ti ūkrola i jōš bi te napāla pri švīma švojīm šporkīn jažīkon* (A).

ājde, interj. – ajde, idi, pođi; *Ājde u šmōkve!* (A) – eufemizam (umjesto psovke) kojim se izražava prigovor kome.

ajmalōra, interj. – uzvik negodovanja, prigovora, nezadovoljstva; *Ajmalōra, ca šī vo napravīla. Ma ješōn ti rēkal da priglēdōs gāce pri nēgo ih štāvīs prāt? Sāl mōreš hītīt pīneže ca šū mi oštāli u žepū* (A).

akoržīt se, -īn pf. – obratiti pažnju, zagledati se; *Pašāla je jelnā šēšno šinjorīna, a ūn se ōlma akoržīl za njūn* (A).

akoržīvāt se, -ījēn impf. – obraćati pažnju, promatrati sa zanimanjem; *Ca šē akoržījēs za šinjorīmima, nī tu vej za nōš, mī smo oštārīli* (A).

akoštāt, -ōn pf. – stati tik do / uz; *Vapōr je švūn brīvum dūsāl na mūl, a ondā šu mornōrī iž prōve i karmē hītīli pāndule ol barbītih i motūr je dōl fūrću pul nōše pōk je brūd pomālo akoštōl na mūlū* (A); *Imōl je pūno pāmetnega mūlā, kāl bi se išāl ūjāhot, mūl bi mu bīl šōm akoštōl dī se ūn mōre lakō ižjāhot. Nī ga bīlo potrība potēžāt ōgloven, dūsāl bi šōm tōti i akoštōl do jelnē štīnē da mu se je lāge ūspenjāt nō nje* (A).

akoštōn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – (o brodu) privezan uz obzidanu obalu; *Brūd je vej odōvna akoštōn na mūlū* (A).

akumulât, -ôn pf. – akumulirati; *Oni šu ovih gödišć akumulâli vĕlike šolde (A); Onâ švî jîd šomo kûpi ũ parši, šomo akumulôjĕ, tarpî, a bõje bi njuj bĭlo da d'igod žavikne, da njih švima recĕ ca jih grĕ (A).*

akûž, -a m – prijava u igri kartama; *Naprâvil je akûž (A).*

akužât, -ôn pf. – pokazati, otkriti, predočiti; *Mûc, ne govûr nĭkomu obo njĕmu. Åko ga akužôs, špörko ĕs pašât (A) – nastradat ĕe.*

akužât še, -ôn pf. – pokazati se, otkriti se; *Rĭba še je kâšno akužâla (A); Šijõjĕn jõ na tĭkvu (veslam u svjećarici držeći je na istom mjestu označenom plutačom), a bõrzo je žorâ. Ujedõnput izletĭla je jelnâ šardĕla, pok drũgo, pok jõš dvi-trĭ. Oto ti ih na nõš igrûn, akužâle šu še šardĕle, a žorâ je kal ti drõgo, vajõ pašot, vajõ õlma žavârc (A) – opasati ribu mrežom.*

akužõn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – otkriven, pokazan, prokazan; *Ûn je akužõn kako jedõn pũno arjõv cijadĭn (A) – zao ĕovjek (ĕeljade).*

akužõvât, -õjĕn impf. – pokazivati, otkrivati; *Nemũj kõrte akužõvât (A).*

akužõvât še, -õjĕn impf. – pokazivati se, otkrivati se (pred očima); *I tâko pomâlo võžimo pul krâja, a kâl šmo dũšli u trĭdešet paših (svjećaricom su došli do dubine od trideset seznjeva, oko 50 m), šardĕle šu še pöcele akužõvât (A).*

akvašânta, -e f – sveta voda; *Kal ĭdeš u crĭkvu, važmĭ jelnũ böcicu akvašânte, neka jĭmomo dõma (A).*

akvištadûr, -ũrâ m – 1. onaj koji je što zauzeo, osvojio, zaposjeo; *Tâ žemjâ nĭ nĭkal bĭla njegõva, âli ca ĕĕš. ũn je tũ akvištõl kako da je njegovõ i ũn je šâl akvištadûr i ku ĕĕ ga šâl potĭrot iz tĕ žemjĕ (A); 2. nasljednik; *Ûn je jedĭni akvištadûr kojĕga ĕe dopâšt švũ tũ njihovu imõnje, jĕrbo onĭ nĭmâju dicĕ i nĭmâju kõmu drũgemu tũ oštâvit, nego njĕmu (A).**

akvištât, -ôn pf. – zauzeti; *Mĭšto ža jĭšt i kũhot akvištâlo bi še na Palagrũžu temũnĕn i barĭlon ol šalvarõbe (A) – u regatama falkuša od Komiže do Palagruže bilo je pravilo da one barke koje u regati dođu prije drugih zauzimaju po izboru bolje pozicije na žalu i to tako da se stavljanjem kormila ili barilom s posuđem zauzimalo mjesto za kuhinju, barilom za soljenje mjesto za soljenje ribe, pelunom (kosnik) mjesto za sušenje mreža.*

akvištõn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – zauzet, okupiran; *Kal šmo mĭ nâšun falkũšun arvâli na Palagrũžu, ni cõ bĭlo važĕšt mĭšto u Žõlõ. ĭšpri nõš je dũšlo dvõdešet brõdih i švũ je Žõlõ vĕj bĭlo akvištõno (A) – u tradicionalnoj regati falkuša od Komiže do Palagruže, brodovi su prema redosljedu stizanja na cilj zauzimali poziciju na lokalitetu Žõlõ na južnoj obali Vele Palagruže.*

akvištõvât, -õjĕn impf. – zauzimati, osvajati; *Nĕĕes tĭ mĕni ovõdi akvištõvât mojũ imõnje, ca šu mĕni mojĭ pokũjni oštâvili (A).*

âla, adv. – poput, kao, na način; *Plĭvot ala mõrtvega covĭka (plivati na način da plivaĕ leži leđima dolje na površini bez ikakva pokreta); Naucĭl šon še plĭvot ala mõrtvega covĭka (A).*

âla, part. – 1. hajde (partikula retoriĕnosti); *I âla, molâli šu je šõmu, âla (GH). Kâla še jõ pomâlo niž poništru i âla, brâte, pul rĭve tarkatânjun (KF 22); A burba Šĭme še ĭvik hlahlĭšćo, prõvje, âla (KE 15); Åla, dvĭni še, vajõ pũĕ pul Lũkĕ! (FOV 9); Åla dâ, štõl je ũn mĕni na lopâtice onĭn vĕlikin papũcon (KF 13); Åla, ĭškũpil mâlo šũmice i naložĭl ũn na vrõta neka dĭmi (KF 13).*

āla, interj. – hajde!; *Āla, hōmo!* – ajde, idemo! (A); *I ōn āla na krōj* (A) – i on hajde na obalu (ovdje uzvik *āla* ima funkciju označavanja perfekta glagola kretanja, čime je intenzivirana njegova stilska vrijednost).

alā, interj. – jao; *Alā, mōjko mojā, ca mī se je vō dogodilo!* (A).

ala balunića, adv. – naziv za način skakanja u more skupljenih nogu u koljenima; *Je ti žnōš škocit ū more ala balunića?* (A).

ala galijōta, adv. – porinuti brod na način kako su to radili galioti; *Kal bi se bīlo išlo jūgon porinut brūd, ondā bi se bīlo uzālo pūštīt brūd. Kal je bīlo štōru jūgo pok pāla bonāca i oštālo marēte ol jūga, dobrō bi se nalojilo polūge i pūštilo brūd ala galijōta na jelnū vētu. Družina bi se ukarcāla ū brud i jedōn bi tīškal brūd, a brūd bi po nalōjenin polūgima poletil ū more. Tū se žvōlo ūza ol galijōta. Ali bīl je vrōg kāl bi se bīlo išlo mōlin jūgon, a iškopālo mōre i ondā dūc na krōj za se navūc. Dīgōd bi žnālo intresāt i suendrāt brūd. A kāl bi bīli ucīmili vēliki fortunōlī, švū bi špjāju mōre istēglo tāko da se vēj nī mōglo porinut brūd, nēgo je vajālo grēde mečāt za porinut brūd. Furtūna špjāju istēgne vōnka, ondā pošli, kakō se vrīme štabilizīro i dohōdi lāgju mōre, žōlō se pomālo vrōco* (KRE II) – Ovdje je opisana situacija u ribolovu na Palagruži kada je trebalo porinuti barku kada su se na žalo obrušavali veliki valovi te je bila velika opasnost da pri porinucu strada barka.

ala gunduljēra, adv. – način veslanja jednim veslom; *Vožīt ala gunduljēra* (A) – veslati jednim veslom kada je veslo postavljeno uz krmenu statvu a veslač pravi pokrete lijevo-desno.

ala lōnga, adv. – način veslanja, veslanje s dugim zaveslajima; *Āla, nāsi, vajō vožīt ala lōnga, protēgnuto, nemūjte špešigāt* (veslati kratkim zaveslajima i brzo) *nēgo līpo protēgnuto, ala lōnga* (A).

ala māka, adv. – na prijevaru, skrivečki, (napraviti što) potajno, iza leđa; *Āla, vī tū līpo urēdite ala māka, kako nīkur nē žno* (A).

ala mōrtvega covīka, adv. – (plivati, plutati na površini mora) poput mrtvaca, način plivanja tako da plivač leži leđima uronjen ispod površina tako da mu je samo lice iznad površine, a tijelo je opuštено i u potpunom mirovanju; *Ma ti nē žnōš plīvot ala mōrtvega covīka kako jō* (A).

ala pjumbīna, adv. – način skakanja u more, tako da tijelo pada vertikalno s ispruženim nogama prema dolje; *Kal šmo bīli mōli, ondā bišmo na mūlū iz parapēta iškōcāli ala pjumbīna ū more – muškī is rašīrenima rūkīma ili is rūkīma ūž tilo, a žēnske is rukūn nā nuš da njin mōre ne intrō ū nuš* (A).

alabambīna, adv. – uvijek dolazi uz imenicu *majica*, a sinoniman je izraz *mājica na spalīne* – majica bez rukava, potkošulja; *Oštāvila šon ti u kāmāru rōbu za se promīnīt, mudōnte i mājicu alabambīna* (A).

alabānda, v. alabando.

alabāndo / a, adv. – bez brige o čemu, kako bilo, postrance, bez nadzora; *Oštāvil je ūn brūd alabāndo, hōce mu ga razbīt, nēce mu ga razbīt, tū vēj njēga nī bīlo brīga* (A); *Ūn se je priobūkāl i išal čā, a alōt je švī oštāvil alabānda nāšri pūtā* (A).

alabōna, adv. – na laku ruku, površno, kako bilo; *Nī njēmu bīlo pūno brīge žā tu, šōmo je poglēdol onāko alabōna i konfermōl njin je da se šlōže da njēmu pripāde otī gōri dīl* (A).

alapujêze, adv. – način izvlačenja mreža (sardelara – *budela*) u brod kad su mreže teške zbog obilnog ulova ili kada treba brzo izvući mrežu u brod zbog dupina; mrežu se izvlači tako da su dva čovjeka na krmenoj palubi gajete pa se jedan sagne i uhvati mrežu te je diže do visine grudi, a drugi se sagiba pa prihvaća mrežu kod ruba broda te je diže kao i prvi pa tako vuku naizmjenično da nikad nema zastoja; *Kal se mrīža dvīže alapujêze, tal nōjažveltije grē ū brud jērbo ūvik tōci, nīkal ne fermōjē. Tāko se dvīže kal šu mrīže tēške, kal je pūno incēta, ili pri dupīnima* (A).

alārum, -a m – uzbuna; *Ē, Naprāvil je tī štōri alārum, znōš, švāk se vāda dvīne* (KF 11).

alavīja, adv. – 1. u redu, dobro; "*Alavīja*", govōri *ōn šonsōbon*, "*alavīja! Šrīca za nevēru*" (FOV 1); *Āndre bārz nī rūke istōr alavīja i išal je žagancāt volīnu – ōlnila mu je gānac ū more* (KRE II); *Šāl, nīšū onī znāli alavīja pōšte, kakō se zamēce, jērbo špurtēnjaca je jelnō, a trāta je drūgu* (KF 28); – *A ca tī še parī, ca cē vo vrīme? – A ōto, nīkako mi izgledo nē alavīja. Sēga jūtra je višōko vodā. Pulēnt je pōcel cavarjāt. Lakō bi mōglo jūgo* (IV); *Tī brōdi šu vozīli iš dōbrin vītron do ōšan mīj na ūru. Tī šu brōdi letīli. Temūn je cinīl trrrrr. Bīli šu brōdi štīlōni, i bīla šu jīdra alavīja, i bīli šu dōbri mornōrī* (KRE II); 2. sasvim, potpuno; *Nī kāl cēkot da se tū alavīja ispecē* (KF 18); *Šāl, bōg je dōl da nīšmō išli nūtra alavīja, nēgo vāmo per de māistro, a dā šmo išli nūtra, ne bīšmo vēj izōšli vōnka* (KF 20).

Albanēž, -a m – 1. Albanac; 2. top. na otoku Velo Palagruza; *Danāšnji rībori Štōru vlōkū na Palagrūžu zovū Albanēž jērbo se je tōti bīl našūkōl brūd iš Albanēzima kojī šu iz Albanīje bižoli pul Itōlije* (A).

Albanīja, -e f – Albanija; *Komīški šu rībori pōpri uzāli pūc dōli švē do Albanīje lovīt jāstoge, jērbo tū je divj ū mōre, tāmo nīkur nī lovīl pōk bi se bīlo ūjolo tīh jāstogih kōko te je vōja* (A).

albānko, adv. – 1. veslati natraške leđima okrenut pramcu; tako se je veslalo na kraćim relacijama kad je trebalo u kratkom vremenu što prije stići na cilj ili u slučaju opasnosti kad je bilo potrebno brzo savladati otpor valova ili vjetra da bi se došlo u zavjetrinu; na taj način se vesla brže, ali ono brzo iscrpljuje veslača te se nije na taj način veslalo u regatama osim svičora koji je na malom veslu (*parić*) veslao leđima okrenut prema provi; *Āla, nāši, špešīje zatīcite, a tī na katīnu vožī albānko* (KRE II); 2. potezati što licem okrenut prema predmetu potezanja; *Stāvīli šu ū brud švē ca sē je mōglo: veslā i jōrbul i švē drūgu i vēžāli potōpjenu gajētū i tīra je jedōn za drūgin albānko* (KRE II).

albīn, -a m – albin, bijelokoso čeljade ili bjelodlaka životinja; *U štōro vrīmenā uzāli šu jūdi deperāt u kūcu mālo lutīne ol bīlega tovāra, ol albīna, jērbo šu vīrovoli da ako dūjdu dūše blāga* (duše iz čistilišta) *ōbnuć da je dobrō na kūpu uzēć lutīnu pok da dūše blāga idu cā* (A).

Albīna, -e f, antrop. – žensko ime; *Teta Albīna dōla mi je pūn škartōc šmōkov* (A).

ālca, interj. – digni! *Āla, nāši, ālca lantīnu!* (A) – digni na jarbol motku (radi razapinjanja jedra).

alcāt, -ōn pf. – podignuti; *Parī mi se da grē malo rōza pul nōš* (ide povjetarac koji je u daljini namreškao površinu mora), *vājat cē ōlma alcāt jīdra* (A).

alcōvāt, -ōjēn impf. – podizati; *Parī mi se da šu pōceli alcōvāt jīdra* (A).

aldēnte, adv. – način pripremanja riže ili tjestenine, tako da ne bude suviše raskuhana, da se pod zubima ne gnječi; *Kal še kūho rīži ili manīštra, vajō avertīt da še ne raskūho, vajō iskūhot aldēnte* (A).

āle, adv. – samo u izrazu *in āle* – budno; *Nī bīlo cō špāt, vājalo je cilu nūc bīt in āle* (A).

alēgri, adv. – uzbuđeno, veselo, radosno; *Dujđi na Lūkū – mālo je štōl. Kal je vapōr molōl cīme, āšti Gūšpū, šāl šon jō alēgri* (KF 22).

alegrīja, -e f – veselje, galama, živost, bučno ponašanje, strka, živost, uzbuna; *Ma kojā alegrija, you know, jōvjo še švīt na rēdio, švāk kuntēnat, švī žafōljū vatrogāšcima, yow know, žafōljū njin da šu špōšili māšku* (GH) – jezik komiškog iseljenika u USA; *Tū je bīlo u Ortūnu, u Itōliju. Grē jedōn galantōr iš tovāron, a na tovāru švā onā galanterīja. Glēdo tū jedōn iz bōnde i govōri švojīma kumpānjima da ūn žnō govōrīt iš tovāron. Da kakō. Līpo. I ūn išal do tovāra da će mu ništo nā juho rēč, a ūn būta tovāru ū juho cīku. Kal je tovāra išpēklo, a ūn pōcel pardēcāt, iskōcāt, švā še galantarija rāšula po čēšti, a gošpodōr tarcī ža njīn da ga čapō. – A ca šī mu rēkal? – pitāju ga. – Rēkal šon mu da mu še otāc žēni u Slavonīju i žātu cinī alegriju* (A).

alegrijāt, -ōn impf. – veseliti se bučno, galamiti veseleći se; *Tāmo vēliku vešēlje, mlādušt škōce, tōncō, alegrijō* (A).

alerōjić, -a m, dem. – mali sat, satić; *A onā je imāla bokūn alerōjića nā ruku* (A).

alerojīšt, -a m – urar; *Fermōl mi je alerūj, vajāt će ga olnīt u alerojīšta nekā ga poprāvī* (A).

alērt, adj. -o, -u, pred. -a, -o – budan, oprezan; *Kal šī tī na Jābuku brōdon, ne mōres tī mīrno žaspāt, vajō kōgod ūvik bīt na štrōžu da ne ucinī iznenōdā šlābu vrīme, kōgod ūvik vajō bīt alērt jērbo Jābuka je perīkula (opasna) ža izgubīt živōt* (A).

alertāt, -ōn pf. – alarmirati, uzbuniti; *Onī šu žaspōli, vajāt će ih alertāt da pomōžu navūc brūd jērbo pāri mi še da će nevēra* (A).

alērto, adv. – budno, s oprezom; *Kal je vēliku mōre, kal šu fortunōlī, vajō štōt alērto dā te ne izvōrne, vajō voltāt brūd nekā ga bōta čapōjē u kvartīr ol prōve* (A).

alerūj, -a m – sat; *Rilki šu prī bīli onī kojī šu jimāli alerūj, a āko šu ga i jimāli bīli bi ga dōma cūvāli. Nīkur nī nā ruku nošīl alerūj. Vrīme še je glēdolo na alerūj ol Komūne, vrīme še je glēdolo po sūncu, prēma ošōju ol jōrbula, a po nočī prema žviždāmi* (A).

āli, conj. – 1. ali; 2. ili; *A da nī bīlo pūc u guštīrnu, bīli bišmo pogīnuli žīvi. Šīla je tū bīla, prōpju šīla. Po Išūkaršta, kakō ćeš drugacīje? Ali tāko, ali nīkako* (KF 19).

āli, interj. – uzvik u izrazu inenađenja; *āli boga!* (A).

alibāt, -ōn pf. – baciti, prosuti posudu; *vajō onū kīblu alibāt na šmetīna* (A) – proliti posudu s otpadnom tekućinom na smetlište.

alibōn, adj. -o, -u, pred. -a, -u – prosut, prolivan, bačen; *Kībla je alibōna ū more* (A).

alibōvāt, -ōjēn impf. – bacati, prosipati / proljevati (posudu); *Vēj nīkur ne šmī alibōvāt kīble ū more* (A).

alibōvōnje, -o n – bacanje, prosipanje / proljevanje; *Kal je naprāvjena kanalizācija u Komīžu, ōlma je komūna žabrōnīla alibovōnje kīblih ū more* (A).

alít, adj. -o, -u, pred. -a, -o – pripijen uz nešto; *Ovī mi je veštīd prōpju alít, kōko mēša tōko rōbe* (A).

alíto, adv. – pripijeno uz nešto, tik do; *Veštīd mi stojī alíto, prōpju kuda je šasijēn po mojūj mīri; Ovī pōl nī cō pomaknīt, stojī alíto kako da je žabodēn u betūn* (A).

almānko, adv. – barem; *Da je bīlo pūc ismocīt almānko perō ol mrīž* (KF 12), v. almengo.

almēngo, part. – barem; *Bōje še je šāl iskantāt i našmījāt pri nēgo noš nakargō, almēngo šmo u šmihū pogīnuli* (KF 35), v. almanko.

alōčo, adv. – odoka, otprilike; *Nemūj kupovāt rōbu alōčo, vajō provāt jē ti olgovōro, vajō švē vīzītāt* (pregledati) *i ondā kúpīt* (A); *Ma tū je ūn napravīl alōčo, bēž mīrit* (A).

alōra, prop. – dakle; *Alōra, onī nīšū ucinīli kakō šon njin ucēri rēkal da ucinē* (A).

alogāt, -ōn pf. – odsjesti, uzeti sobu u hotelu, prenočištu; *Kal je dūsal iz Amērike. nī imōl dī štōt, jer mu je kūca propāla, pōk ga je obligālo alogāt u hotēl* (A).

alogāt še, -ōn pf. – smjestiti se (u hotelu, prenočištu.); *Onī šu še alogāli u hotēl* (A).

alogōn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – smješten, udomljen; *Ūn je dobrō alogōn, u Žāgrebu īmo tetū pok mu je onā dōla kāmāru* (A).

āloj, -a m – aloja (Agave americana); *Āloj procvatē jedōn pūt ū štū gödišć* (A).

alōj, adv. – sasvim do / uz; *jelnā katrīdica alōj dōli lamarīna pok šēdete dōli* (KF 21); *Jūgo je, a ucinīl se je pōš kōntravēnto alōj mōra, īsto kūda da će nevēra dognāt* (IV); *Pulēnt je mōdar alōj mōra* (IV) *U garbīn še je ucinīla mōlo cērīka alōj šōmega mōra* (IV).

alōt, -ōtā m – 1. alat; *Nī žanōtā bēž alōtā* (A); *Ūn je ū tu konōbu imōl švākega alōtā* (A); *marangūnški a., kovōški a., židōrški a., botērški a.* (bačvarski), *rīborški a., težōški a.*; 2. fig. spolovilo; *Ūn je imōl kūš alōtā* – imao je veliko spolovilo.

alpāto, adv. – raditi na nadnici za plaću prema pogodbi; *lavurāt alpāto: Bili šmo še pogodīli īš pokūjnun šjora Marījun žakopāt njun ložjē alpāto* (A).

alpjāto, adv. – pljoštimice; *Štāvite vešlā alpjāto ū more* (A) – s palom položenom na površinu mora; *Kal vešlō potēžemo krōž more, ondā je pāla ol vešlā altājo, a kal je pōvar mōra, ondā alpjāto* (A); *Složīte otē dāške alpjāto* (A); v. *altājo*.

altājo, adv. – uspravno, okomito; *Štāvite vešlā altājo u mōre* (A) – s palom okomito na površinu mora; v. *alpjato*.

āltovot, -ujen pf. – 1. zaustaviti nečije kretanje komandom “stoj” – usvojenica iz austrougarske vojne terminologije; 2. napasti koga, oštro mu prigovoriti; *Āli ako ga jō trēfīn da īde u grōžje na mojē, ōlma ću ga āltovot* (A).

altravēršo, adv. – transputicom, priprijeko; *Nēcemo mī navigāt ōkolo, pūc ćemo mī krāčīn pūtēn – altravēršo, i tāmō šmo za dešētāk ūrih* (A).

altretōnto, adv. – isto toliko, također; *Dōl mi je pūnu kōficu rībe i altretōnto njēmū* (A).

Alvīža, -e f, antrop. – žensko ime Lujza, Alojzija; *Teta Alvīža Šprōjkova štōla je u Penīcu* (A).

alvōlo, adv. – otprilike, po volji, nasumce; *Štāvili šmo mrīže alvōlo* (A) – na mjesto gdje se ni po čemu ne zna da ima ribe.

amât, -ôn impf. – 1. voljeti osobu; *Môrko je pûno amôl Katînu, a i onâ njêga* (A); 2. voljeti nešto; *Jô ne amôn pûno brujête i lešôde, drâžjo mi je pecêno rîba* (A); *Prî se je râžinu pûno amâlo* (E2).

amât še, -ôn impf. – voljeti se; *Ivôn i Katîna pûno su še amâli* (A).

ambicijûn, -ûni f – ambicija; *Ûn îmo vêliku ambicijûn* (A); v. *abencijun*.

ambicijûž, adj. -o, -u, pred. -a, -o – ambiciozan; *Ûn je pûno ambicijûž* (A).

ambulônca, -e f – ambulanta; *Danâš dohôdi u Komîžu likôr ol ocîju, vajât će mi pûc u ambulôncu* (A).

âmen, -a m – kraj, gotovo; *Dobrô ćeš tî mène upâmetit, ovô ti je âmen i zaborâvi dâ ćeš mi ôpet cô ishînjît* (A) – da ćeš kakvu korist od mene izvući, što god izmamiti.

Amêrika, -e f – Amerika, USA; “...ovâ zemjâ ti je, sînko, svêto i proklêto. Kako je vâžmes. Šâl se mîšli.” *Nîkal tû bešîdu nêcû zaborâvit. Žnôs kolîko je pûtih mèni tô bešîda dûšla nâ pamet. Amêrika: jûdi bež ôšjecaja, cvîce bež vônja. A nôjbojo zemjâ na svîtû. Ža mlôdega kojî hôte lavurât, nôjbojo zemjâ. Ma môre bit nê žnon kû, nîti te kû pîto ca sî ni kojî sí, nêgo je îmos želênih. Žêleni ti je nôjboji prîjatej. George Washington – šlika njeğova* (RŽZ I).

amerikanîca, -e f – sorta podloge za lozu; *Kal je dûšla filokšêra, svâk je prîko nôci oštôl bež ložjô, švâ su ložjô pogînula, vej še nî môgla uždâržot pitômo ložâ i ondâ je vajâlo šôdit amerikanîcu ža navâre na pitômu dâ bišmo pok ôpet dûšli do ložjô i do vinâ* (A).

Amerikôn / Amerikônâc, -a m G pl. -ônih / – ônoc / -ôncih – Amerikanac; *Šêga lîta cêdu dûc nâši Amerikôni* (A); *Ûn je prôvi Amerikônâc* (A).

Amerikônka, -e f – Amerikanka; *Ûn še je oženîl ža Amerikônku* (A).

Amerikânini, -ih, pl. tant. antrop. – obiteljski nadimak u Komiži; *Ûn je ol Amerikâninih* (A) – on je iz obitelji Amerikaninih.

Amêrike, -ih, pl. tant. – nediferenciran naziv za Južnu i Sjevernu Ameriku; *pûc u Amêrike: Ûn je trištîšêste îsal u Amêrike i ol tâd nîkal vej nî bîl u Komîžu* (A).

amerikônški, adj. -o, -u – američanski; *Ûn je vêj tôko gôdišc u Amêrike, tâko da je poštôl i šûdit (građanin) amerikônški* (A); *Îsal son is njîma dôma i tâko ti je pöcel mûj živôt amerikônški* (RŽZ II).

amôn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – cijenjen; *Ûn je cûdo amôn* (A) – jako je cijenjen.

amônje, -o n – simpatiziranje, sviđanje; *Ol âmonjo do kôrônjo ni pašâlo gôdišcê dôn* (A) – od ljubavi do svađe nije prošlo ni godinu dana.

amorât, -ôn pf. – baciti u more; *A nî cô, kal je tâko – domîšlil še je sviçôr – vajô amorât bîjce, vajô svû rôbu amorât nekâ še udûše usênci. – I tumbâli su rôbu û more. Nîšta nî šûho oštâlo* (KF 6); *Jô govôrîn Šîbetu Pêpetu: – Ma câ un ovâko môre beštîmât? Bôga, amorât cû ga û more sê žorê nekâ je žîmâ. – Ma beštîmâju, i ovî drûgi beštîmô. A vajô ôba amorât* (KF 26).

amorôn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – bačen u more; *Danâš će svê ôrti (ribolovni alati) bît amorône, i parangôlî, i mrîže, i vôrše* (A).

amorôvât, -ôjên impf. – bacanje u more; *Šêga jûtra su pûno râno pöceli amorôvât parangôlê* (A).

āmu, part., praep. – 1. baš; *Āmu ti govōrin da su pūl Poja omākli (A); Mmmm, nī tū tū, ūkrola je očōlē ovā, amu žnōtē kojā, nēcemo je mēncovot, āli tū von je šigūro ovā iz dūlnje kūće. Jō mīslin da ne mōre bīt nīkur, nēgo onā (FOV 20).* 2. pa; *Āmu žnōš, Šīme, da bi jō regulāla (KF 16);* 3. adverbativna praep. *A ca cū se dvīnut, amu mī nīmomo cō prodāt! (FOV 9). Amu nēcemo ga nošīt na rāme, kal je odlucīl neka grē (RŽZ II); A Lūka Škūlorov pōcel še fōlīt kōga je ūn švē privārīl. A nā tu mu štōri Cikinōr govōri: "Amu šu tēbi, Lūka, i ōca privārīli" (KF 30)*

ānci, adv. – dapače, naprotiv; *Ca štē vi mīšlīli da će onī izgubīt partīdu. Kakō da ne, ānci nē somo ca šu dōbili, nēgo šu bīli i nōjboji ol švīh.*

ancikūr / kōntrakarōc, -a m – kontrastatva, lučni spojnik kobilice i pramčane ili krmene statve s unutrašnje strane prove ili krme tradicionalno građene barke; *Karōc povežījē āštu i kolūmbu, a kōntrakarōc ili, kakō ga mī jōš žovemō, ancikūr, povežījē iz unūtrašnje bōnde kolūmbu, karōc i āštu. Ancikūr je bīl ōbīcno ol borovīne i na njēga še pašajīcima pritēgne karōc tāko da je tū kako jelnō tīlo (A).*

āncila, part. – (u dječjem jeziku) ne, jok; – *Hōćeš dūć? – Āncila! (A)*

andōna, -e f – 1. red čega; *Kāl bišmo dōnīli gajētun darvā iz Švēca u Komīžu, bīli bišmo ih složīli na rīvu u vėliku andōnu (A); Složīli šu darvā ū dvi andōne (A)* – u dva reda 2. bočno vezivanje broda uz brod; *Na mūlū nī mīšta za še armīzāt pō cemo štāt brōdon u andōnu iš ovūn kōčun (A);* 3. veliki val; *Pāšti nēga kojō andōna grē na nōš, lēšto būta prōvu nā more (A)* – okreni provu u smjeru vala koji se približava; *Cīlo je vāla bīla ū tri andōne (A)* – cijela uvala je bila zahvaćena s tri velika vala.

Āndre, -eta m, antr. – Andrija; *Āndre Cīmić je bīl pūno lažīvi covīk. Jedonpūt mi je prōvjōl kakō še je bīl u Nōrpīnu užjāhol na jelnēga vēlega krāvōšca (A).*

Andrija, -e m, antrop. – muško ime; *burba Andrija Cimprījōn bīl je pūno dōbri poštolōr (A).*

Andrija, -e m, antrop. – muško ime; *Andrija je na Trešjāvac bīl ūjol ošandesēt kvintōlih sardēl (A).*

Andrijinini, -ih, pl. tant. antrop. – obiteljski nadimak u Komiži; *Andrijinini šu imāli plīvaricu (A).*

Andrijina Špila, -e f, top. – spilja na sjevernoj obali otoka Sveca; *Īsal šon pri Štōru kūću. Švē žatvōreno! Nīndri nīkoga! Vrōta žaklōpjena. Godīšćima nīkur nī pašōl krož ovā vrōta. Dūsal šon do Andrijine špīle. Pālo mi je nā pamet kal šon imōl dvonāšte gōdišć i dūsal tōti iš pokūjnīn nōnoton Pēreton. Cūvāli šmo bēštije jō i nōno Pēre i pēkli kōntere na žerāvu za obīd (OA).*

Andrijōna, -e f, antrop. – žensko ime; *A Andrijōna mojā, nēcēs mūtīt ni tī mēne, ni jō tēbe vēć (KF 19).*

Andrijōnini, -ih pl. tant. – obiteljski nadimak u Komiži; *Dōnkle, tū je bīlo nōše pūno gōdišć kāl še je u Komīžu ōšnovolo tamburāšku društvo. Tū je bīl Matējo Andrijōnin, trī brāta Napulincīnova, jedōn Bradīca Miškīnov ca šū ga žvōli, ōn je švōršīl tāmo u Bonežājere, i dvō brāta pokūjnega Meštraānzulota (KF 11).*

anēl, -ēla m – alka, metalni prsten za privezivanje; *Škōta bi še čapāla za anēl ol karīne (A); Vēžī barbītu za anēl (A).*

Anêl, -èla m, top. – lokalitet na Moluj Palagrūzi; *Butāli smo mrīže nōndi po Anêlu na Mōlu Palagrūzu* (A).

Anêl, -èla m, top. – lokalitet na zapadnoj obali Biševa; *Bīl sōn na Anêl lovīt iz krāja na ūgore* (A).

anêlcić, -a m, dem. – alčica; *Vajāt će štāvīt na prōvu ol sândule bokūn anêlcića nekā je lāgje věžāt* (A).

anêlič, -a m, dem. – alčica; *Věžī barbītu tōti za otī anêlič* (A).

Anêta, -e f, antrop. – žensko ime; *Pūj zōmjī mālo krūha u teta Anête* (A).

angrīz, -a m – pšenična krupica; *A mī čemo za veceru bokūn jūhē, ca je oštālo ol obīda, i angrīza. Tū je nōn štōrima dōšta* (A).

angūja, -e f, G pl. angūj / -ih – jegulja (*Anguilla vulgaris*); *Trēfil je na parangōl ujōt angūju. Tū se rīlko dogōdi, ali mogūcē je* (A).

angūjica, -e f, dem. – jeguljica; *Trēfil sōn na parangōl ujōt jelnū angūjicu* (A).

angunīja, -e f – agonija; *Pōl je u angunīju* (A).

ānin, -a m – zrak; *Pofalīlo mi je ānina* (A) – izgubio sam dah.

Ānka, -e f, antrop. – žensko ime; *Teta Ānka Njāncetova bīla je mojā sušīda kal šu Njāncetovi štōli u Šelō* (A).

ānkebon!, interj. – izvrsno!; *Ma kojī brujēt, ma kojī gūšti, ānkebon!* (A).

Ānkica, -e f, antrop. – žensko ime; *Ānkica Cikinōrōva bīla je mojā sušīda kal je bīla mōlo* (A).

ankōra, adv. – opet, još jedanput; *ankora una volta* – još jedan krug: *Onō za vrīme rāta, kāl šu še jūdi strāšili ol bumbardirōnjo, svāk je bīl utēkal po bārdima, po špīlima. I gōri u Pōllhum tōti je tōko svīta u jelnū špīlu, a burba Ivōn Šikretēv nījmu je bīlo drōgo vīnō i nōjveće je avertīl na domijōnicu vīnā ca je je bīl vāzel sōbon. Tōti je bīl i pokōjan Vīnko Karūza, a i ūn je imōl jelnū domijōnicu vīnā. I ca šē je dogodīlo, kal je Vīnko nīnder īsal, bārž kalāt gāce, ovī vrōži Šēljoni zamīnī li šu domijōnice. Šikretōvu domijōnicu butāli šu na mīsto di je bīla domijōnica Vīnkota Karūze, a Vīnkotovu na mīsto Ivānove. I tantāju onī burba Ivāna dā je bīlo Vīnkotu popīt domijōnicu vīnā. Ōlma je ūn tū prihvātīl i domijōnica grē iz rūkē ū ruku, jedōn jīr, pok drūgi jīr, pok i trēci. Jōš je mālo oštālo, a burba Ivōn će nījma: “Ocidīmo mī njū do lnā, ankōra ūna vōlta!” Ē, ma kāl še je Vīnko vrōtīl, požnōl je ōlma svojū domijōnu kojō je bīla punā, a Ivōn Šikrē oštōl je bēž vīnā. Obligālo ga je dōma pūc po vīnō po barēnko būmbe pādole. I do danās u Komižu kal še rēce “ankora una volta”, svāk še špomēne pokūjnega burba Ivāna Šikretōva kojī je šēbi ūkrol vīnō* (A).

ankorāt, -ōn pf. – usidriti, baciti ankoru; *Jedōn vėlīki taljōnški brūd dūšal je u pojōdu pri slābin vrīmenon i ancorōl je defōra mūlā.*

ankorāt še, -ōn pf. – (o većem brodu) usidriti se; *Dvō vėlo brōda dūšli šu u Vālu i ancorāli šu še defōra Kāmenic* (A).

ankorōj, -āja m – sidrište; *Imāli smo škūnu, i na Māltu še je dogodīla dežgrācija, brūd še je potopīl. Bīl je slābi ancorōj pok je brūd ražbīlo* (A).

ankorôn, adj. -o, -u, pred. -a -o – usidren (veći brod); *Otî brūd stōl je vëće ol dëšet dōn ancorōn u Vālu defōra mūlā (A).*

ankorōvāt, -ōjēn impf. – sidriti; *Brūd je dūšal u Vālu i pōcel je ancorōvāt (A).*

ankorōvāt še, -ōjēn impf. – sidriti se; *Onī še ancorōjū defōra mūlā (A).*

Āntica, -e f, antrop. – žensko ime; *Njū žovū Tonīna, ali prōvu njun je ĩme Āntica (A).*

anticipāt, -ōn pf. i impf. – 1. preduhitriti što, napraviti nešto da bi se štogod spriječilo; *Ne minjāju še konopī nā brud kal je nevēra, vajō nāvriime anticipāt i promīnīt štōre konopē da še ne dogōdi dežgrācija (nesreća) (A); 2. pripremati se navrijeme da bi se štogod preduhitrilo, spriječilo; Ē, dīco mojā, vajō ūvik anticipāt jērbo bōje je rēć ōvo šon nēgo dī šon (A) – bolje je biti u opasnoj situaciji spreman (ōvo šon – evo me) nego nespreman, izgubljen (dī šon – gdje sam).*

anticipōn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – preduhitran, predviđen; *Švë je tū anticipōno, švë smo mī tū pridvīdili i nāvriime še ošigurāli (A).*

anticipōnje, -o n – predviđanje; *Mojū anticipōnje njegōvega škōndala ne mōre izgarāt (ne može promašiti, biti pogrešno). Jō ōlma žnōn kal žapūše jūgo da će ūn napravīt škōndal. Tū je tāki covīk, tāko bōlešt. Kal je jūgo štōj dāje ol njēga (A).*

Antić, -a m – muško ime; *A jō govōrin Štrīškotu: “Antīću, kakō šon ti rēkal.” I jē, prifātīl je ūn tū – žēšće nēgo mī. Obūkal je ūn te bāganice, inglēšku blūžu, berītu, vāžel je sohūru iš bajunētun na rāmen i ondā smo išli ćā (A).*

antīk, -ega m – starinski; *Burba Frōne Vlāhov, ca sū ga žvōli Cetīri Grāda, žīvīl je u Dragodīd, a ol nedīje bi dūšal u Komīžu za na mīšu. Bīl je antīki covīk, štarīnški, a pūno dōbar i bilo mu je drōgo da še covīk iš njīn fermō (A).*

antikitōd, v. antikvitod.

antīko, adv. – na starinski način; *Onī živēpo prīnjašnju, pūno antīko (A).*

antikvitōd, -i f – što pripada starinskom svijetu, zastarjelo; *Tā je kūća bīla punā antikvitōdi, štarīnških ormarūnih, šofīh, žārcelih, pultrūnih, onē prīnjašnje furnitūre, ma tū je bīlo cō vīdit (A).*

antimāma, -e f. G pl. -ih – 1. razdoblje u kojemu još nema znakova po kojima bi se moglo pouzdano reći koje će vrijeme prevladati, neodlučeno vrijeme; *bīt u antimāmu: Na mīnū je vrīme ūvik u antimāmu (IV); Vrīme će dvō dōna prī bīt u antimāmu tāko da će mīnā odlūcīt za rāžvoj vrīmena (IV); Tāko po štōremu provērbiju mōglo bi še racunāt na mōli južīn jer nī potēglo nōglo u levōnt, nego je bīlo u antimāmu (IV) – nisu se brzo cirusi kretali sa zapada prema istoku, što bi bio znak da će prevladati jugo, već je vrijeme još bilo neodlučeno; Kal tūnd ucinī, većinūn je vrīme u antimāmu (IV) – kad je pun mjesec; Jedōn dōn prī tūnda bīt će vrīme u antimāmu (IV); Tū je po užōnci da na tūndū i prī tūnda būde većinūn vrīme u antimāmu (IV); Na trećōkū je potēglo u levōnt i vrīme je bīlo u antimāmu (IV); 2. nedoumica; *Nīsōn sigūr kaku će vrīme perkē Cīšto je sīrdā a žvīzdā će noćās inpuntāt u mīšec pok me je tū štāvilo u antimāmu (IV).**

antipāšta, -e f – 1. predjelo; *za antipāštu izīšt cemo pō dvo mincūnā slōno iš kāparima i malo šīra (A); 2. konzerva ribe u povrću (koja se proizvodila u tvornici Neptun); Jō šon u fābriku škatulōvāla antipāštu (A).*

antipātik, adj. -o, -u, pred. -a, -o – antipatičan; *Ma tū je jedôn pūno antipātiki cijadîn (A).*

Antôn, -a m, antrop. – muško ime; – *A d' je vās Antôn? – A nī ga dōma, u vōjšku je, u Šarajēvo (A).*

Antōnija, -e f, antrop. – žensko ime; *Kal je ūmorla teta Jūrka, Antōnija je išla živīt na Švēcu i tāmō je šōmā živīla do svojē smārti (A).*

Antūnij, -a m, antrop. – muško ime; *Mūj nōno Antūnij živīl je u Kumpriš (A); Tū je bīlo trīdeset i drūge na dvonāšte žūnja. Nā more šmo iš burba Antūnijon Fīštinin, pokūjnin (KF 13).*

Antūša, -e m, antrop. – muško ime; *Antūša je imōl plīvaricu i bīl je dōbar svičōr, ali kako je imōl mōlu mrīžu, šlābo je lovīl (A).*

Antūšini, -ih, pl. tant. antrop. – obiteljski nadimak; *Antūšini šu imāli žīmšku i lītju trātu i cetīri brōda (A).*

anjelškī, adj. -ō, -ū – anđeoski; *Nēcete mi vīrovot, dīco mojā, āli, ovēga mi žlāmena, ucēri jō grēn uža škāle da ću pūc u kāmāru nacinīt poštēje, kal tāmō ćūjen jō nīke anjelské glōše gōri iz podā (A).*

Anjelškī žvūn, -ēga zvōna m – zvono u Musteru (Crkva svetoga Nikole u Komiži) koje je zvonilo kad bi umrlo dijete mlađe od 8 godina; *Kal šon ćūla da žvonī Anjelškī žvūn, žnāla šon ōlma da je bīlnuj Tonīni ūmorla mōlo rajnīca (nevino dijete koje ide u raj), Bōg je rāja napojīl (A).*

Ānzulo, -ota m, antrop. – muško ime Anselmo; *Bīl je jedôn mēštar Ānzulo u Komižu i po njēmu je i famīja dōbila ime Maštraānzulotovi (A).*

āp tāk, adv. – (stati) u stav mirno; *Nī bīlo mērdanja iš njīn. Cīm je ūn žavīkal, a švāk āp tāk (A).*

apālat, -ōlta m, G pl. -ih / apālot – trafika; *Pūj u apālat i kūpī mi dvō pakēta tobāka (A).*

apaltāt, -ōn pf. – zauzeti; *Ako dūjdeš prī mēne na vapōr, apaltōj mi dvō mīšta; Kal šon dūšla na prīredbu nī vej bīlo dī šēšt, švē šu katrīde bīli apaltāli (A).*

apaltōn, adj. -o, -u, pred. -a, -u – zauzet; *Nī dī šēšt, švā šu mīšta apaltōna (A).*

apaltōvāt, -ōjēn impf. – zauzimati mjesta; *Glēdon jō, ma onī šu pōceli prī vrīmena apaltōvāt mīšta (A).*

aparōt, -a m – aparat; *Kūpīl šon nōvi aparōt ža še brīt (A); Vāzmī šōbon aparōt pōk ćemo še šlikōvāt (A).*

apelacijūn, -ūni f – žalba; *Nēće tū njīma pašāt līšo, napravīt ćemo mī apelacijūn na pritūru na Lūkū (A) – neće im proći ta stvar glatko, žalit ćemo se sudu u Visu; Nīšta nēće bīt ol tē nāše apelacijūni (A).*

apelāt, -ōn pf. – žaliti se; *Nēćemo še mī pomīrīt iš tīn, apelāt ćemo mī švē do sūdā u Šplītu, ako būde potrība; A mōrete vī Bōgu apelāt, nī von pōmoći (A).*

apelōvāt, -ōjēn, impf. – žaliti se; *Ma apelōvōl je ūn tōko pūti, ali nīšū mu nīšta odobrīli, švē je tū bīlo žalūdū (A).*

apelōvōnje, -o m – žalbeni postupak; *Žalūdū mu je bīlo njegōvo apelōvōnje, svē je pārnice izgubīl (A).*

apēna, conj. – tek; *Kakō su dōni vēj bīli skrōtīli, a vītar škaršōl, mī smo se apēna prīl nuć nōšli īsprid nāšega mūlā (A).*

apenijūn, -ūni f – čud, narav; *Pūno je grūbe apenijūni (A); I ćēr i sīn su ōcove apenijūni (A).*

aperīt, -īn pf. – potonuti; *Sūtradoŋ u rašvanūce dūsal je jedōn vĕliki taljōnski brūd ol dvōdešet vagūnih a bēz pīnke jīdor. Svā mu jīdra ōlnilo. I kal mu je barba Andrija Pāce ōlnil nīšto rībe za prodāt, govōri mu kapitōn da tēga jōš nīkal nī doživīl. Mōre je prōpju govōrilo da će pogucāt covīka. «Jādran» je dūsal u S ībenik i pitōl je rādio-štānicun na Vīš ješū še īspōšīli onī rībori ca īh je vīdil na Jābuku. A «Jādranu» je bīlo svē polomīlo i bīl je izgubīl jelnēga mornōrā. A cetarnāste taljōnskih kōćih se je tē nōći potopīlo, aperīlo, i Itōlija je bīla proglōšīla nacionālnu žalūst (E2).*

apetīd, -a m – apetit, tek; *Pokōjan Ćikōla je imōl dōbri apetīd, ūn je šardēle gucōl kako kāleb (A).*

apikāt, -ōn pf. – potonuti; *A ondā se je brūd nōgal i apikōl prōvun na lnō (A).*

āpiko, adv. – u izrazu pūć āpiko – potonuti; *Tū je bīlo jūsto na Dōn svētega Mikūle devedešēt i parvē kāl se je uzēgal brūd pūn orūžjo defōra Štūpišćo i īšal āpiko na vēće ōl štu mētrīh dubinē (A).*

apjōmbo, adv. – vertikalno; *Škocīl je apjōmbo ū more (A).*

aplikāt, -ōn pf. – nastojati, truditi se oko čega; *A ūn pūno aplikō kolo ložjō, svāki dōn je po ložjū, tū ūn guverno, kopō, gnjojī, kultivō; Stōri je komīški provērbij: Vajō aplikāt kū ćē imāt; Žalūdū mu je aplikāt kolo sīna kal ūn nēće da ucī (A).*

aplikōnje, -o n – nastojanje, trud oko čega; *Žalūdū mu je svū aplikōnje, kal mu dicā nēćē da grēdū u škūlu (A).*

apojāt se, -ōn pf. – nasloniti se, naleći se na što ili koga; *Ca sī se apojōl nō me, vrūćo mi je (A).*

apojōvāt se, -jēn impf. – naslanjati se na što ili koga; *Ca sē un apojōjē nō nju, parī da mu nī mōrškā (A).*

apōšta, adv. – namjerno; *Ūn šīromāh apōšta dūjde kal je vrīme ol obīda dā bišmo mu dōli bokūn izīšt; per apōsta: Ūn je dūsal per apōsta za glēdot mlōde žēnske kal se kūpāju (A).*

apozāt se, -ōn pf. – nasloniti se; *Ca sī se apozōl nō me, štāni dāje, vrūćo mi je (A).*

apōžito, adv. – naročito, posebno, namjerno; *Ūn apōžito dūjde za cūt cā mi govōrimo; Apōžito ću pūć u njīh za vīdit kaku su furnitūru kūpīli (A).*

aprecjāt, -ōn impf. – cijeniti; *Da tī šōmo žnōš kakō tēbe onī aprecjāju (A).*

apresāt, -ōn pf. – približiti; *Apresōl je tovāra pri vrōta ol konōbe; Ma ca sī brūd tāko apresōl, ako dūjde mālo marēte, razbīt će ga (A).*

apresāt se, -ōn pf. – približiti se; *Ca sē je ūn apresōl Filomēni; Apresōl se je ūn nā vrīme, da ne bī izgubīl mīsto (A).*

aprešo, adv. – blizu; *Ā Běpo, je ti benzīna aprešo (A); Potēgnī mūlā aprešo da še mōres lāgje užjāhot (A).*

aprešōn, adj. adj. -o, -u, pred. -a, -o – primaknut čemu ili kome; *Tovōr je bīl aprešōn za anēl da je jedvā mōgal glōvūn dūc do tlehā da bi mōgal žerāt trōvū ca mū je oštāvil (A).*

aprešōvāt, -ōjēn impf. – približavati, primicati; *Ne aprešōjī tū bācvu pūl žida, nekā je malo ārije ižmeju bācve i žīda (A).*

aprešōvāt še, -ōjēn impf. – približavati se, primicati se; *Ma glēj tī njīh, ca šū se pōceli aprešōvāt (A).*

aprešōvōnje, -o m – približavanje, primicanje; *Ol tēga tvūga aprešōvōnjo nēce bīt nīšta. Ca šē tī vēce primīces njūj, onā še vēce olmīce (A).*

aprovāt, -ōn pf. – rasporediti teret na brodu tako da prova utone više od krme; *Nemūjte pūno aprovāt brūd, primīštite cāgod pīza pul karmē nekā brūd bōje kurī (A).*

aprovōn, adj. adj. -o, -u, pred. -a, -o – teret je na brodu raspoređen tako da pramčani dio više uranja u more nego što bi trebalo jer ga to usporava u kretanju; *Brūd je pūno aprovōn, vajāt će nīkoliko barīlih primīštīt iz katīne (mjesto istpred jarboala) u primū (prva od krme veslačka pozicija na barci) (A).*

apuntamēnat, -ēnta m – susret, sastanak; *Dogovorīli smo apuntamēnat pol Komūnu jūšto ū ošan ūrih (A).*

apūnto, adv. – točno; *Apūnto je na Komūnu udrīlo pūlnē (A) – oglasio se sat s tvrđave; Dūšal je apūnto kakō smo še dogovorīli (A).*

apupāt, -ōn pf. – rasporediti teret u brodu tako da pritegne krma; *Avertījte, nāši, da ne apupōmo pūno brūd, jērbo ćemo ondā potēžāt gužīcu za šōbon, a tū hōce rēc izgūbīt brīvu (brzinu) i do mīju-dvī na ūru. Vajō kārik gvōlo štvāt u brodū (A).*

apupōn, adj. adj. -o, -u, pred. -a, -o – (o brodu) pritisnut teretom na krmenom dijelu (što usporava kretanje broda); *Brūd je pūno apupōn, nāši, vajāt će cāgod primīštīt iz karmē pul prōve da brūd bōje kurī, da ne potēže gužīcu za šōbon (A).*

apupōvāt, -ōjēn impf. – opterećivati krmu broda (što usporava kretanje); *Nī fajdē, nāši, pūno apupōvat brūd jērbo brūd bōje kurī kal nī apupōn (A).*

aragāto, adv. – kretati se što je moguće brže; *Dotōrkōl je dōma švī pōtan, vāžel je būršu is lībrīma i aragāto pul škūle (A); Vōže onī, vōže, na švīh pēt vēšol, vōže aragāto da bi utēkli pri nevērūn kojō gōni iz pulēnta, da bi pašāli pūntu, da bi dūšli pōl škuj u bonācu (A).*

arāmba!, imper. – komanda za bočno približavanje drugom suparničkom brodu radi ometanja protivnika u veslanju; *Alā, nāši, švūn brīvūn arāmba na njīh, dā ih je bilo štopāt – preteći u veslanju (A).*

āramo, -ota m – divlja podloga za kalemljenje loze; *Jo mīšlin da je ovū lōžu pokōjan otāc bīl navārgal na āramo (A).*

āran, -a m – četverotaktni, dizel motor, proizvodio se u Rijeci do šezdesetih godina dvadesetog stoljeća, a ime mu potječe od skraćenice «Aleksandar Ranković»; *Levūt je imōl jelnēga ārana ol dēšet kōnjih, i is tīn āranon mī smo potēžāli u remūrč dvī lōje i bōrku (A).*

arapīna, -e f – riba grabljivica s kamenitog dna (ugor, marina, kanter, zubatac i sl.); *rība arapīna / kūlnjo rība – Po dōnū bi bīlo oštālo pūl jēške. Po Inevū šu jēšku jīle rībe*

arapīne – rībe ol kāmēna: *marīne, ūgori, kōnteri. Tū je hodīlo u lopīžu ili za jēšku. Ako je bīl vĕliki ūgor ili marīna, ondā bi se tū pošolīlo u barīlu. Užālo še je tabīnj ujōt* (KRE II); v. kulnji.

arazāt, -ōn pf. – napuniti brod morem prelijevanjem vala preko palube, zakopati brod u val; *Dūšal je neprātik, nēiškušān, dūšal je iš pūnin jīdrima na kūlap, razumīs. Onī kūlap cinī uuuuuuuu, prolījē še, razumīs. Prolījē še i ovā vĕliko brīva uvūcē brūd pol kūlap, arazō ga, napūni še mōra i gotūv je.* (KRE II).

arāžo, adv. – do ruba čega, u ravnini s čim; *arāžo mōra* – do površine mora: *A jaštožēre šu na Brušnīk ūšri škōja. Tū je jedōn dolāc kojī je arāžo mōra pōk šu u nĕmu rībori izdūbli jāme i u nīh je dūšlo mōre* – riječ je o udolini na vulkanskom otocicu Brusnik koja je prirodna depresija te more ispod brijega od vulkanskih oblutaka prodire usred otoka.

arazōn, adj. adj. -o, -u, pred. -a, -o – posve uronjen u more; (o brodu) napunjen morem do vrha bokova; *Parī mi se da je onā lōja arazōna* (A) – Čini mi se da je ona svječarica potopljena te pluta na površini (to se obično radilo kad je barka bila rasušena kako bi se madiri stisli te brod više ne bi propuštao vodu).

arborāt, ōn m – namjestiti jarbol u barci tako da se *pētā* jarbola uglavi u *škācu* (četvrtasto udubljenje na kontrakobilici), pritegne *sōrtijima* (pripone) i veže uz *trāštan* (poprečni fiksni banak na barci; *Ukarčāli jacōm i švĕ ca je bīlo za ukarcāt pok šu arborāli, dvīgli jīdra i pōrtili pul Komīže; I kal šu še vrōtīli, švičōr da se nĕmu parī da je po gregōjū i da će še dāt pūc pul Sveca. I īšli. Nōjpri šmo arborāli tōti u Mondanōvu; I arborāli i čapāli dvī rūke tarcalūnā* (A).

arborōda, -e f – postavljanje jarbola u brodu; *Onī šu arborōdu vĕj bīli napravīli kāl šon še jō uštōl* (A).

arborōvāt -ōjĕn impf. – postavljati jarbol na brodu; *Nūs, poglĕdoj ješū še jōs pōceli arborōvāt* (A).

arborōvōnje, -o n – postavljanje jarbola u brodu; *Parī mi se da nĕće danās bīt nīšta ol arborōvōnjo jērbo je vĕlo marĕta* (A).

arcīcij, -a m – 1. zabava, veselje; *Da šte vīdili vī kojī je tū bīl arcīcij*; 2. šala; *Ne cinī arcīcije iš štarījin covīkon* (A).

arcīgāt, -ōn pf. – termin u igri kartama (*kotĕč*) nadmašiti protivnika jačom kartom; *Mōte ga je arcīgōl* (A).

ardāt, -ōn pf – biti osoran; *Nō me je ardōl kakō da šon nĕ žno še cō ucinīl* (A).

ardūra, -e f – intenzivna svjetlost iz mora, primjetljiva za tamnih noći, traje koji put i više minuta; nastaje zbog uzbuđenja velikog jata plave ribe koju napadnu i opkole dupini ili neka druga veća riba, svjetlo traje duže zato što riba ne može pobjeći; *Tū je izglĕdālo kūda da gorī mōre, kūda da še pōl more užĕgal vĕliki ōgonj* (KRE I); *Pokōjan Borovīna kal je bīl rībor u Šan Pedro, ūn je po noćī hodīl lovit tūnjē na ardūru* (A); *Kōžōl mi je pokōjan Šćūklo da šu dvī nōci vožīli brōdon po ardūri ol minčūnih. Šal promīšli kolīke šu tū māše rībe* (A).

ardurāt, -ōn impf. – (o ribi) svijetliti, fosforescirati u noći u dubini mora; *Glĕdoj ca rība ardurō, mōre bīt da še je prištrāšila dupīnih* (A).

ardurōnje, -o n – (o ponašanju ribe u moru) fosforescirati; *Glĕdoj vāmo po karmī kojū ardurōnje noćās. Ovō šu šīgūro dupīni nabīli šardĕle u krōj* (A).

arefūzo, adv. – 1. rasuto, nepakirano; *Važmī mǎlo fažūla arefūzo* (A); 2. bez mjerenja; *Žagrābi iz vrīće pet-šēšt kilīh cūkara arefūzo pok dodōj u mǎšt* (A) – dodaj u mošt.

arelūj, -ōja m – v. aleruj.

aremēngo, adv. – u propast; *Nīkur vej ne slūšo, nīkur ne obadō, švāk cinī kakō ga je vōja, švē je dūšlo kokomudrōgo, parī mi se da vō vēj ne mōre vāko, da će švē vo pūc aremēngo* (A) – otići u propast.

arēšt / jarēšt, -a m – zatvor; *Ī, mūj Tōne, tāko smo mī žboga pōrca finīli u jarēšt. Čapāli su noš pōl ruku ovī sōldoti is pūškami i is nāmi u paržūn* (A).

areštāt, -ōn pf. – uhiti, zatvoriti u zatvor; *Pokūjnega Bulōdu su bīli areštāli, tāmō u Šībenik, da je bīl uvridīl sūlca da mu je rēkal da šīlni sūdac, da nēžno žākone, da žākone pōl noge hitījē i ovāko gāži žākone. Žātu su ga bīli areštāli i tāmō je bīl u arēšt nīkoliko mišecīh* (A).

areštōn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – zatvoren u zatvoru; *Njīh dvojīca su bīla areštōna vēće ōl dvo mišeca na Katalīnića brīg u Šplītu* (A).

areštōnt, -a m – zatvorenik; *Tōti na Katalīnića brīg u Šplītu tōti je bīlo toliko areštōntih ca sū ih onō po rātu čapōvāli rādi bižōnjo u Itōliju* (A).

areštōvāt, -ōjēn impf. – zatvarati u zatvor; *Bīlo je tū pūno grūbu vrīme, onō po rātu kal su pōceli areštōvāt švīt i slāt jūde na Gōli ōtok rādi pulītike* (A).

areštōvōnje, -o n – zatvaranje u zatvor; *Kal je dūšal Inforbirō, onō po rātu, ōlma je pōcelo areštōvōnje, kū jē bokūn bīl šumjīv, īli se parīlo da bi mōgal bīt šumjīv, ōlma is njīn u paržūn* (A).

arganēl, -ēla m – tanje uže konop (promjera oko 8 mm) kojom su se budeli (mreže sardelare) spuštali na određenu dubinu, a njime se vezivala i mreža za brod; *I sāl, kal su ga konopēn dvīgli gōri, sāl su tōti u špīlu, a dvojīca su īšli ū brud i šurgāli kakō su gūl mōgli dāje ol krāja i čapāli dvō dūplo arganēla, iskocīli ū more i vēžāli brūd za krōj* (KRE II); *Prī se je deperālo u jelnēmu žūgu i po dēšet vōrših nā dvo kavicōlā, sā dvō arganēla za dvīžot, sā dvi štīne i sā dūplima putīma na švāki kavicōl, ali tū se nī dobrō pokōžālo* (KRE II).

arganēt, -a m – glazbeni instrument s tipkama; *Mōlemu šon kūpīl arganēt nekā se pomālo ucī žvonīt.*

argūtula, -e f – rudo kormila; *A i zutūgih je bīlo. Is njūn je lakō po lnevū lavurāt. Kal bi se bīlo ūjolo zutūgu, bīlo bi se je dvīglo ū brud gōncon i ne bī se je bīlo štāvilo pōlpuno ū brud, nēgo bi njun se rēp štāvil prīko kuvertēle. Ondā bi se vāželo argūtulu i udrīlo po rēpū argūtulun tāko da ne mōre rēpēn. Jērbo onā mōše rēpēn i bodē švē ca capō. Onā rēpēn mōre mōhāt ōkolo cilega tīla. Tāki njun je rēp da mōre cīlu tīlo brōnīt. I štālno žabījē drācu. Mōre žabōst drācu i u pajūl. A kal je ūdreš argūtulun po rēpū ondā rēp prītīsneš i šikīricun olkīneš* (KRE II).

Argūtula, -e f, top. (Molo Palagruza); *Tōti smo bīli na Mōlu Palagrāžu i po Argūtuli smo īstendīli dvō žūga vōrših* – na predjelu u moru prema lokalitetu Argutula na Maloj Palagruži stavili smo u more na dva mjesta po dvije vrše spojene *kalūmom* (uže koje povezuje ribolovni alat na dnu sa plutačom na površini) (A).

Argūtula, -e f, top. – lokalitet na otočiću Kamik blizu otoka Sveti Andrija; *Šīnuć smo bīli na līgne na Švēcu i nōjveće smo līgonj ūjoli po Argūtuli na Kāmik* (A).

aricât, -ôn pf. – stisnuti, pričvrstiti konopom, stegnuti; *Fôlke bi se bîlo natêglo, aricâlo iš konopên priko cêntih za kontrapôš ol gajête* (A).

aricôn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – stegnut, pričvršćen konopom; *Nî štrôha kal šu fôlke dobrô aricône dâ će ih môre maknît* (A).

aricôvât, -ôjên impf. – stezati, pričvršćivati konopom; *Vajô, nâši, švê urêdît na brodû, ali nôjpri pocmîte aricôvât fôlke* (A).

aricôvônje, -o m – stezanje, učvršćivanje konopom; *Šlâbo bi bîlo bêž aricôvônjo fâlok, jêrbo môre se dogodît da se na vêliku môre maknu fôlke i ondâ je perîkulo da môre intrô û brud* (A).

ârija, -e f – 1. zrak; *Otvôrte ponîštre, udûšît ćemo se, nî ârije* (A); a. *čapô* – uhvati propuh nekoga te se prehladi; *Ucêri me je čapâla ârija kal šon fregâla kâmaru* (A) – prehladila sam se; *kurênt ol a.* – propuh: *Ne stôj na kurênt ol ârije, ražbolît ćeš se* (A); fig. *cinît a.* – praviti se važan, nametati se, buniti se: *A nêces ti mênî vôde cinît âriju, vôde šon jô gospodôr* (A); *Ma vîdi tî njêga, oblicîl je skûj* (udomacio se), *pôcel mi je cinît âriju* (A); 2. atmosfera, nebeski prizor; fig. *živît ol a.* – živjeti od ničega: *A ol cêga ćeš živît ako nêces lavurât, ol ârije?*; **predikatni izrazi:** a. *demonstrô:* *jer je ârija tâko demonstrâla kûda da je prôvu zîmsku dôba* (IV); a. *durô:* *Ârija je bîla ol prôvega šnîga i gregolevônta, a durâla je švêdo pulnôca* (IV); a. govôri: *Ovâko ârija govôri da nî bure, nego da će refinât jôku jûgo i tû gregolevônt jêr šu i živîdê letîle iz levônta prêma pulêntu* (IV); a. *motô:* *Ârija je motâla i vâmo i tâmo, ali prî nêgo je potêglo u levônt kako šîjûn, ôlma je zapûhlo kûda da ga je kû iz vrîće prôšul* (IV); a. *podivjô:* *Môglo bi ucinît i dûlnju vrîme, ali bîlo bi ol krôlke durôde. Ôlma bi îšlo iz rûkê û ruku jêr je ârija podivjâla* (IV); a. *še pokrîje:* *Ârija se je bîla pokrîla kûda da će câgod dažjâ* (IV); *bîlo je vrîme pûno varijâbilu tâko da se je ârija prînuć pokrîla i pôcelo je lampât i garmît* (IV); a. *se promîni:* *Ârija se promînila. Vêliki je ûmid. Potêglo je u levônt kako šîjûn* (IV); **atributni izrazi:** *čôro a.:* *vrîme bi môglo durât švê dô kvorta iš nê pûno jôkima vîtrima i čôrin ârijima kojê šu po noćî pûno hlôlne za ovû dôba ol godîšca* (IV); *najêženo a.:* *Kakô je ârija bîla najêžena, mišlin da bi môglo durât vrîme dô kvorta po tûndû iš jôkin vîtron* (IV); *ôstro a.:* *ôpet je vêliko školôda i ôstro ârija* (IV); *ûmidno a.:* *nî lîpega vrîmena dôkle se koncentriro ûmidno ârija iz pulênta* (IV); *varijâbilo a.:* *Jôš prî tûnda dvô dôna minjâla se je gûrnjo cmôšt do pôšli tûnda tâko da je ârija pûno varijâbila* (IV); *žîmsko a.:* *šê žîmê nî bîlo prôvih žîmskih ârijih kal šu po kûlfû pjuvadûre* (15); **frazemi:** *ocîštiti a.:* *Pol taljônšku kôstu je vîtar vânije i kakô je vîtar na garbîn, bîl bi ocîštîl âriju* (2); *konfužijûn u a.:* *Dûc ce do konfužijûni u âriju* (IV); a. *kuda da će nêbo nâ zemju pâšt: na tûndû je bila ârija kuda da će nêbo nâ zemju pâšt* (IV); *motîv a.:* *Racunôn po švîma motîvima ârije, kakô potêze kôntravênto, da će zapûhât jôku jûgo* (IV); *racunôn po motîvima ârije, kûlme, refulînih pô moru, po švêmu têmu racunôn da ce vrîme ingvastât* (IV); a. *ol šnîga:* *Ârija je bîla ol prôvega šnîga i gregolevônta, a durâla je švêdo pulnôca* (IV); **ostali izrazi:** a. *ol gregolevônta; promînit âriju; a. ol dažjâ, cîšto a.;* *potendôno a.* – kompaktni oblâčni pokrivač na nebu; *dûlnjo a.* – vjetrovi od zapada do sjevera, *frîško a.* 1. svjež zrak; 2. hladan zrak; *glêdot a.* – pratiti znakove atmosferskog vremena; *glêdot u a.* – gledati uvis; *kûlap ol a.* – udar propuha; *noćnô a.;* *pokrîjêno a.* – oblâčno vrijeme; a. *še promîni, îšto a.*

arinât, -ôn pf. – 1. ukopati razgrčuci žalô; *arinât polûgu* – ukopati u žalô gredu preko koje se vuće brod; *Arinôj polûgu nekâ ti stojî drêto* (A); 2. posrnuti, iskliznuti; *Kal bi se barîle ukarcâlo u gajêtu, vajâlo ih je inkunjât da ne arinâju* (A); fig. *Arinâla je vêlo gomîla* (A) – duboko je zagrmilo (kao kad se ruši velika gomila kamenja).

arîv, -a m – dolazak; *Arîv vapôra môrete ocekiâvât kolo šêst ûrih populnê* (A).

arjâvo, adv. – loše; *Pûno še arjâvo šêga primâlićo lovî* (A); *Arjâvo je kal še oštâri, a nî pinêž* (A).

arjôv, adj. -o, -u, pred. -a, -o – zločest, zao, loš; *Tâko racunôn po motîvima ârije, kûlme, refulînih pò moru, po švêmu têmu racunôn da će vrîme ingvastât, da bi vêla môgla pokôžât svojû arjâvu ćûd* (IV); *Kâlebi še daržê višokô kal će arjâvu vrîme* (IV) – galebovi lete visoko iznad otoka kad predosjecaju loše vrijeme; *Pošvîtlîť će njêmu gošpodîn Bôg i nêće lûtot dûšâ njegôva, a ako je bîl arjôv covik, dâ bišmo mu mî izgorîli bâcvu ûlja, dûšâ njegôva nêće nôć pûtâ do râja* (KF 16).

arkabalêna, -e f – duga; *Pôcelo je rošîť i u pulêntu še je pokôžâla vêliko arkabalêna* (A).

arkêta, -e f – pila za željezo; *Kal grêš na butîgu, kûpî mi jedôn pakêť arkêtih jêrbo šon ih švê istrâtil* (A).

arlikîn, -a m – harlekin, zabavljač, šaljivdžija; *Ma kojî je onî tvûj šîn arlekîn, ma ca mê je našmîjôl ucêri* (A).

arlikinât, -ôn impf. – šaliti se, veseliti se, bučno se zabavljati; *Ma câ tu vej arlikinôte, dodîjoli šte mi vecerâš* (A).

arlikinôda, -e f – harlekinada, bučno zabavljanje; *Dôšta mi je vej tîh njîhovah arlikinôdih* (A).

arlikinônje, -o m – bučno zabavljanje; *Dodîjoli šte mi vêj is tîn vâšin arlikinônjen* (A).

armadûra, -e f – skela koja se podiže pri zidanju građevine (zgrade, broda); *Bêbo je lavurôl is pokûjnin Žbarâdun kako manavôl. Inkartôvâli šu jelnû kûcu i bila je višokô armadûra, i gôri na višokô je bîl Bêbo, a dôli mêštar Žbarâda. I pîto mêštar Bêbota: “Â, Bêbo, ti šu gôri nâ višje, tî ćeš vîdit alerûj ol Komûne (sat na tvrđavi), recî mi kôko je ûrih”. A Bêbo njêmu olgovôro: “Šâl je, mêštre Jâkomo, jûšto šêst i kvârat. “ “Ênti bôga, a mênî je ûvik šêst î pul!” (A) – slikovitim odgovorom htio je reći: lako je tebi, ti si mlad pa imaš erekciju, a moj je uvijek spušten (kao velika kazaljka na satu); 2. ojačani mrežni završetak na krajevima mreže, pleten postupno sve debljom niti konca; *Vajât će cin prî plplêšt ovê mrîže, jêrbo šu non dupîni tremêndo ruvinâli armadûru ol olovnjêga prîtnja* (A) – pridneni rub mreže.*

armelînka, -e f – marelica, kajsija; *U vârtal îmo dvî lîpe armelînke* (A).

Armerâjovi, -ih, pl. tant., antrop. – obiteljski nadimak; *Onî šu imâli gôri na Pêce tôko žemjê, a otâ kazôta Armerâjovi izôšla je po jelnêmu kojî je bîl armerôj u mletârsku mornarîcu* (A).

Armerâjovo, -ega n, top. – imanje Armerajovih na predjelu Pece (dolina iza brda Pardosovica iznad Komiže); *Îspominjen še kâl šmo jô i pokôjan otâc brôli žeromôd na Armerâjovo, ca je gôri na Pêce* (A).

armerôj, -âja m – admiral; *Ûn je bîl armerôj u mletârsku mornarîcu* (A); *Têgetov je bîl armerôj u auštrînsku mornarîcu i ûn je u Vîškemu bôju potûkal Taljône* (A).

armīvāt, -ijèn impf. – opremiti, konstruirati ribolovni alat; *Tūnja bi se nōjpri ismocila ũ more, a jedōn krōj vēžōl zā brud. Ondā bi se pōcelo olvīvāt i natēžāt švĕdōkle se prištāne okrīčot. Kal se fermō okrīčot ili olvīvāt, ondā je iskūpis, polvēžeš nā dvo mīšta i ošūšiš. Kal je šūhā, ondā je štāviš u bāju di je jūhā ol kōrke i tāko mōci pet-šĕšt ũrih. Ondā se tūnja izvādi iz bāje i kal se ošūši, ōpet se je otēgne i mālo olvīje ako je potrība. Ondā se je priberĕ u jelnū kašĕtu za armīvāt pīčke (KRE II); Šūtra čemo pocĕt armīvāt mrīžu (A).*

armīvāt se, -ijèn impf. – 1. opremiti se za ribolov; *Onī se armījū zā pūc na Palagrūžu (A); 2. uređivati ribolovni alat (mrežu); Kal bi se bila armīvāla mrīža, u parvū olovniču, ižmeju konopā i olovniče mečālo se je lišt māšline kojō je bila blagošlōvjena na Cvitnū nedīju (KRE II); Gīrārica je imāla vĕće ōlova, a mājne putā. Onā se je armīvāla išto na nōčīn kakō se je armīvāla i trāta (KRE II); 3. popunjavati sastav ribarske družine; *Nīke sū se trāte šōmo is Darvencānima armīvāle (KRE I) – neke posade ribolovnih ružina popunjavale su se samo družinom s otoka Drvenika (razlog je u tome što je Komiža imala mnogo ribarskih brodova za lov plave ribe te je uvozila radnu snagu posebno s otoka Drvenika).**

armīvōnje, -o n – opremanje brodova i ribolovnog alata za odlazak u ribolov; *Šūtra non je armīvōnje jĕrbo mrōk pocīmje na dvoštīošan žūnja – ribolovni mrak počinje 28. lipnja.*

armīž, -a m – 1. užad za sidrenje i privezivanje broda za obalu; *Nāša gajĕta ĩmo dōbre armīže (A); 2. sidrište broda; Vajō nōč bōji armīž, mōglo bi šlābu vrīme ucinīt (A).*

armīžāt, -ōn pf. – usidriti i privezati brod; *Vajō brūd dobrō armīžāt i neka barbīte nīšū natēgnute, nekā laštīkāju, jĕrbo, ako dūjde mōra, (ako budu veći valovi) mōglo bi šīdro poraškāt (A) – poderati, pomaknuti se na dnu.*

armīžāt se, -ōn pf. – usidriti se; *Kovacīčovi sū dūšli bracĕrun u Pōrat ol Okjūcine i armīžāli sū se tōti (A).*

armīžōn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – (o brodu) usidren i privezan konopima; *Brūd je dobrō armīžōn (A).*

armīžōvāt, -jĕn impf. – sidriti i privezivati brod; *Nemūjte ovōdi armīžōvāt brūd jĕrbo jō ovōdi daržīn mīj gūc (A).*

armīžōvāt se, -jen impf. – sidriti se (povratni glagol ovdje sugerira emocionalnu čovjekovu identifikaciju s brodom); *Nemūjte se ovōdi armīžōvāt, jĕrbo ovō nī vāše mīšto (A) – nemojte ovdje sidriti brod.*

armōnika, -e f – 1. harmonika; *... kal ōkolo pūl nōča, cūju se nīke armōnike. Ma bōrba, armōnike sū tū bile kake mojĕ ũši nīkal nīšū cūle (KF 11); Cili dōn sū se jūdi isповīdāli i priceštīvāli, molīli i Bōgu se priporucīvāli, a kal se je ošutōnilo, švāk je utĕkal iz mīšta, kō po bārdima, kō pol rogōčĕ, kō na Njīvu, kō u Prīsmĕj, kō u Lōkvicu, kō vāmo, kō nāmo, a nīki sū jōpet po rīvi, armōnikun žvonĕ, kantāju, vešelĕše, smījū jĕrbo racunāju «bōje se je šāl iskantāt i na smījāt pri nĕgo noš nakargō, almĕngo smo u smīhū pogīnuli» (KF 35).*

armōnika, -e f – harmonika, bodljikava žica složena u kolutove (za vrijeme Drugog svjetskog rata saveznici, Britanci, ogradlili su bili cijeli otok bodljikavom žicom očekujući napad Hitlerovih snaga, a poslije rata ta bodljikava žica poslužila je otočanima za ograđivanje svojih vinograda); *Tōti je švĕ bādovo žica, armōnika, ne mōre se tōti nīnder pašāt (A).*

arôndo, adv. – potonuti; *pûc arôndo: Mrže su išle arôndo* (A) – potonule od velike količine ribe ili od snažne morske struje.

Ârpad, -a m – ime ratnom brodu u AU mornarici; *Tâl son bîl na “Ârpada”, a prî tēja na “Franc Ferdinanda”* (KF 21).

aršînôl, -ôlâ m – škver za velike brodove; *Tôti je ûn lavurôl u aršînôl dî su se grôdîle mletârške galije* (A).

artičôk, -a m – artičok (bot. *Cynara scolymus*) povrtna biljka, grmolika oblika čiji se veliki pupovi prije cvjetanja jedu kuhani, najčešće s bobom ili mladim graškom; *Jô pûno vôlin artičôke iz bîzon i vajô štâvit malo koromâca pok is mêson ol njancîca ili kozlîca, ma tû je za pâršte polîžât* (A).

artiljerija, -e f – artiljerija; *Ûn je slûžil vôjšku u artiljeriju* (A).

artišt, -a m – 1. zanatlija; *Ûn je bîl artišt, imôl je marangunju i pûno je bîl dôbri marangûn* (A); 2. glumac; *Ûn je artišt u tejojtru* (A) – u kazalištu.

artizônt, -a m – zanatlija; *Pokûjno teta Domîna je oparcôvâla marênde, kûhola kûline i u njê su hôli artizônti na marênde* (A).

arvât, -ôn pf. – stići; *Onâje cûdo azvêlta, nî njû lakô arvât* (A). *Kal ne môres arvât do veslâ, štâvit cemo ti kartêlu na poplât nekâ šî vîšji* (KRE II); *Ôto ih je Îvo arvôl* (KF 3); *Hôcemo jih arvât ili nê? Još mâlo pôk smo ih arvâli* (A).

arvôvât, -ôjên impf. – stizati; *Mî grêmô, a burba Šîme za nâmi. Nîku dôba pôcel je ûn nôs arvôvât* (A).

asârjât, -ôn pf. – prigrabiti nasilno; *Onî su akvištâli svû zêmju i jôs njîn je bîlo mâlo pôk su provâli asârjât i ovô bokûn mûga ca mî je pokôjan nôno oštâvil* (A).

asâšîn, -a m – razbojnik; *Ma kojî su tû lupêži, ma kojî asâšîni!* (A)

asâšînât, -ôn pf. – napraviti razbojstvo, ubiti, opljačkati; *Ako nîkur drûgi, a ondâ će ga njeđôvi nôjbližji asâšînât* (A).

asâšînôn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – opljačkan; *Švê su mu ti lûpêži ûkroli, asâšîni jelnî, i ûn je bîdan oštôl tâko asâšînôn bež îcega* (A).

asêňjo, adv. – 1. u izrazu *dûc asêňjo* – sjetiti se; *Ne môgu dûc asêňjo* (A) – ne mogu se sjetiti; 2. zaglavljeno, učvršćeno: – *Je jôrbul u škâcu?* – *Jê – A je asêňjo?* (A) – da li se zaglavio u udubljenje na *trâštanu* (poprečni fiksni banak u barci).

asêštî, -în impf. – pomagati, asistirati; *Lakô je njêmu jerbo îmo mlâju šeštrû kojô ga asêštî* (A) – koja mu pomaže, pravi red u kući, sprema, pere, kuha.

asêta, -e f – teslica, brodograditeljska ili drvodjelska alatka s poprečnom oštricom za obradu drva; *Mî recemô têslica, ali recê se i asêta* (A).

asêfât, -ôn pf. – podesiti, oblikovati tako da oblik bude prikladan za uglavljivanje u što; *Čâpa têslicu pok asêfôj tû daržâlo ol motîke* (A).

asêto, adv. – fiksno, čvrsto postavljeno u šta; *Šâl daržâlo stojî asêto udijenô u ûho ol motîke. Šâl je kako jelnô tîlo* (A).

asêtôn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – podešena oblika da odgovara čemu; *A ma šâl je pâlac asêtôn po žanôtû, vej se nêće hlâmot* (micati se u ležištu), *šâl stojî alîto* (A).

ašetōvāt, -ōjēn impf. – oblikovati što tako da oblik odgovara nečemu u što ga valja postaviti, uglaviti; *vajāt će ovē pajūle pocēt ašetōvāt, jērbo ne olgovōrāju svī jedōn drūgemu pok će vajāt dīgōd čapāt malo plānjun* (A).

ašetōvōnje, -o n – modeliranje, oblikovanje čega radi prilagodbe forme nečemu; *Žalūdū von je tu ašetōvōnje, ol tēga kōmada vej nī ništa, bōje von ga hīit i provāt ašetāt drūgi kōmad* (A).

ašfōlt, -a m – asfalt; *Ne mōre še līti pašāt būs priko ašfōlta* (A).

ašfaltāt, -ōn pf. – asfaltirati; *Ašfaltāt čedu pūt do Okjūcine* (A).

ašfaltōn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – asfaltiran; *Šāl je ašfaltōno šomo pūl putā ol cēšte do Okjūcine* (A).

ašfaltōvōnje, -ōnjo m – asfaltiranje; *Jūtruš je pōcelo ašvaltōvōnje cēšte* (A).

ašistēnca, -e f – pomoć, asistencija; *Pūno mi vrīdi njegōva ašistēnca* (A).

āšma, -e f – astma; *Āšma je pūno grūbo bōlešt* (A).

ašocāt, -ōn pf. – vezati na kratak razmak; *Ca šī tāko ašocōl kožū da nīmo brandāja za pāšt ōkolo* (A).

ašocijāt, -ōn pf. – udružiti; *Mī smo voš tīli ašocijāt u našu šocijetōd* (A).

ašocijōn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – udružen; *Ūn je ucēri ašocijōn u našu šocijetōd* (A).

ašocijōvāt, -ōjēn impf. – udruživati; *Onī šu še pōceli navelīko ašocijōvāt u našu šocijetōd* (A).

ašocōn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – privezan na kratak razmak; *Ma ca jē ovī tovōr ašocōn. Mōla mu malo konopā neka mōre pāšt* (A).

ašocōvāt, -ōjēn impf. – povezivati; *Puštīte vīnjih, nemūjte jih ašocōvāt, nekā onī parvī dūjdu k nōn, a nē da ih mī ōvemō u našu šocijetōd* (A).

ašolutamēnte, adv. – apsolutno, sasvim, potpuno, bez iznimke; *Television! Ašolutamēnte television ne vrīdi ništa* (GH).

ašolūtno, adv. – apsolutno; *Avukāt ondā nī mōgal ništa, nī prāva imōl avukāt, ašolūtno nī imōl prāva nīkakovega* (KF 27).

ašōrte, adv. – bez gledanja, napamet; *štāvit mrīže ašōrte* – staviti mreže u more bez namjere da se lovi; *Kāl šu vēlike kaldūre perīkulo je da še mrīže ne istēple pok i da nī bīlo rībe, mrīže bi še štāvilo ašōrte šōmo da še ohlōde* (KRE I).

āšpa, -e f – 1. koplje; *āšpa za ježīne* – motka s mrežnim završetkom za hvatanje morskih ježeva (hvatalo se ježeva kao mamac za lov ribe *trambukom*); *Otāc mi je napravil āšpu za u ježīne pok ču zabrumāt ježīnima u trambūk za ujōt dōnžulih, šōlnjacih i šparīčih* (A); 2. stijeg zastave; *Būta bandīru na āšpu!* (A); dugačka drška; *Prī je bīlo pūno žutūgih. Onā jīmo dūgi rēp is vēlikun drācun. Tīn rēpēn onā brōni cīlu tīlo. Mī smo deperāli za žutūge gōnce is dūgun āšpun ol cešmīne. Āšpa je mōrala bīt dugājer kal tī žagancōš žutūgu da te ne bī onā rēpēn došēgla, da te ne ubodē. Kal ti njū ūjmeš i kal je štāviš na škāf, onā mōše rēpēn i brōni švojē tīlo* (KRE II).

ašpērt, adj. -o, -u, pred. -a, -o – vješt, spretan; *Ma kū bī rēč da je ūn tāko kapōc, da je ūn tāko ašpērt* (A); *Švičōr je vajōl bīt ašpērt i kal dūjde vōrsa na skorūp tukālo je je ašvēlto capāt i pritumbāt ū brud jērbo uzāla je vōrsa bīt rāpova pok bi jāstog mōgal utēc* (A).

aspërto, adv. – vješto, umješno, okretno; (o lovcu morskih ptica *kaukala* u špiljama Palagruže) *Ē, žakocōl je jelnēga i čapōl ga, dešpikōl ga iz gōnca i žūbīma ga žadōvīl i tumbōl dōli. Āla drūgega, po švē tāko: trēcega, cetvōrtega, pētega i šēštega. Ma kakō je ōn tū aspērto njīh žakocōl* (KF 13).

āšta, -e f – statva; *pravnjō āšta* – pramčana statva; *karmēno āšta* – krmena statva; *Karōc i āšta vēžu še kjūcēn, tū je jedōn kjīn kojī še nabīje u rāpu i kal kjīn rāspre povēže karōc i āštu u jelnō tīlo* (A); *Ol cešmīne šu bīli i karōci i āšte ol prōve i karmē* (KRE II).

āšti, interj. – ublažena psovka, usklik iznenađenja; uz sakralna imena ublažuje psovku svojim nejasnim značenjem; *Pok dūšal ūn dōli, āšti Gūšpū, žnōš, pāšti Divīcu Mariju, dūšal komandōnt dōli, pāšti Jedīnega* (KF 21); *I jō, brāte, žagrābi jelnū rūkovicu, āšti Gūšpū, pūnu rūkavicu, ma i drūgo še rūkā prūžo pul pinēž* (KF 22); *Āšti ga Mānde, ca čēmo šāl?* (A); *Āšti bōga, ca gā je opāhal* (A) – udario ga je; *Āšti tēga, ca štē mi vo dōnili?* (A); *Āšti miša, ma kū jē tu mōgal ol njēga ocekvāt?* (A).

āstronomīja, -e f – astronomija; *Tukālo je žnāt odōržāt ulōvjenu rību, šacūvāt jāstoge, tukālo je poznāvot navigāciju, žnāt jīdrit, poznāvot astronomīju* (A).

astulīna, -e f – koplje za zastavu; *Ma kojī silnī vītar ucēri, prefīn je pūkla astulīna na kojū je bīla bandīra* (A).

astūt, adj. -o, -u, pred. -a, -o – pažljiv, koji je koncentriran na nešto; *Ca mū tī gūl recēš, njēmu krōž jelnō ūho intrō, a krōž drūgu izōjde, nī ūn ni pīnke astūt* (A).

astūto, adv. – pažljivo, koncentrirano; *Dūnkve, prōvjāt ću von šāl ōbo pokūjnemu Šīmetu Cingriji kal je bīl kūpīl krūha is fōnton ol špōdih, ma astūto me slūsojte* (A).

ašumāt, -ōn pf. – skupiti, sabrati; *Āla, nāši, potēžīte ašvēlto, vajō cīn prī ašumāt mrīžu, pōk čemo uciniť jōš jelnū pōštu* (A) – treba što prije skupiti mrežu kojom je opasana riba u moru da bi se još jednom bacilo mrežu (tijekom noći).

ašumōn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – skupljen, sabran; *Āla, nāši, mrīža je ašumōna, šāl vajō pocēt prišīpot* (A) – valja početi grabiti ribu iz stisnute mreže i prebacivati je u brod.

ašumōvāt, -ōjēn impf. – akupljati, sabirati; *Āla, nāši, rība je u mrīžu, nī non utēkla išpol olūv, šāl ašvēlto vajō pocēt ašumōvāt* (A) – treba brzo početi sabirati mrežu kako bi se iz stisnute mreže moglo grabiti ribu.

ašušūr, -ūrā m – vijećnik u općini, član komunalne izvršne vlasti; *Ucēri šu bīli u Okjūcinu ašušūrī ol komūne. Hōli šu vīdit Krajīcinu špīlu jērbo da tū furēšti švīt žanīmo za vīdit, da je tū pūno līpo i da bi vajāla komūna dāt urēdīt pūt za mōc lāgje dūc do Krajīcine* (A); *Nāvecer bi bīli dūšli u kafetarīju “Vīški bōj” ašušūrī ol komūne za igrāt na kōrte* (A).

atakāt, -ōn pf. – napasti; *Ma kojīma je grūbīma rīcīma nō me atakāla, a šōmo šon njuj rēkal neka mālo vēče avertī na dīcu, jērbo šu mi dvō pūtā njēžina dicā bīla u lupēšćinu, u lemūnē* (A).

atafā, adv. – samo u izrazu *pūc atafā* – lako izgubiti neku vrijednost; *Pīneži šu išli atafā* (A) – novac je potrošen bez potrebe, izgubljen nepovratno; *A kū žnō dī je tō korāja, šōmo da nī išla atafā* (A) – da je nije netko ukrao.

atencijūn, -ūni f – pažnja, koncentrirano slušanje; *Rēc ću von jērbo racunōn na vāšu atencijūn i na vās respēt prema mēni* (A); *Īšal Jēre, a burba Šīme stojī na atencijūn dōli iša kantunā* (KF str. 41).

atendīt, -în impf. – služiti koga, brinuti se o kome, njegovati koga; *Lakò je njěmu kàl ga jìmo kù atendīt (A); Ne pensòj še čā (oče), kal oštāriš, jò ću te atendīt (A).*

atendijěn, adj. -ěno, -ěnu, pred. -enā, -enō – njegovan, služen; *Lakò je njěmu, ùn je atendijěn, njěga šestrā guvernō (A).*

atěnt, adj. -o, -u, pred. -a, -o – oprezan, pažljiv, s napregnutom pažnjom; *Ūn je ćudo atěnt u škùlu tākò da mu nī potrĩba ucīt kal dōma dūjde (A); Ma glěj ti njěga ca je ùn atěnt, ca tu njěga žanìmo (A).*

atěnto, adv. – pažljivo, pomnjivo; *štòt atěnto òl – ćuvati se čega: Kal se ūjutro vīdi dūgu u levòntu, tukò štòt atěnto ol slābega vrìmena. Kal se vīdi mlòdi mīšec trećòk òli cetvartòk kakò ležī, vajò štòt atěnto ol slābega vrìmena, a kal mlòdi mīšec štòjī impjò, mòreš mīrno špāt ca še vrìmena tīce (IV); štòt atěnto cā govòri – pažljivo motriti znakove: U šũnce žòpūd štòl je atěnto cā govòri pulěnt (IV) – pri zalazu sunca motrio je pojave na zapadnom nebu radi prognoziranja vremena; jò ću štòt atěnto kal žvīzdě Gvardijùle istecū priko Bandīrice (KF 11) ... nemūjte še ražgovòrāt – govòri švićòr – vajò štòt atěnto hòće dī kojò izletīt. Bonāca je, mògle bi vecernjūn igrāt (KRE I).*

atenjīt, -în impf. – prionuti uza što, truditi se oko čega; *Ūn žastokò atenjīt da dovòrši pošòl prī nedjje (A).*

atòrzijo, adv. – (o vremenu) nestabilno, nesigurno; *Ūjutro še mòre glědot kal je vrìme vėce onò baštòrdo, atòrzijo, kakomudrògo, něšigurno. Ūjutro kal je vītar lòrg, kal je vrìme atòrzijo, kal pūše iz Svėca, mòre še racunāt da je vrìme fòlsu. Recě še da je vītar lòrg kal pūše iz garbīna, ìli iz pulěnta, ìli iz pulěntemāistra, maištròlā. Kal ūjutro pūše iz tih prāvcih, recě še da je vrìme atòrzijo, kakomudrògo, něšigurno, da će uciniīt jūgo (IV).*

atrapāt, -òn pf. – zgrabiti, uhvatiti; *A ćapāt ćes tī svojū, āko te atrapòn (A); Atrapāt će onī njěga kāl-tād (A); Bīl bi ol nūtra bībòl pěštima na vròta i vīkòl da će noš žadòvīt kal noš atrapò (KF 12); Āli, kal je intròl u kùcu križ poništru, dītē žaplākolo i ovī iskocīli i atrapāli lupěža (FOV 34).*

atrapòn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – uhvaćen; *Ūn je odòvna atrapòn (A).*

atrapòvāt, -òjěn impf. – hvatati, zarobljavati; *Něće šėga škòša nijedon utěć. pòceli šu ih švė jelněga po jelněga atrapòvāt (A).*

atrėc, -a m – stvar koja pripada opremi broda ili brodskim potepštinama; *Kal se je hòlo pul Palagrūze, vajālo je ukarcāt pūstih atrėcih u gajėtu. Vajālo je arborāt, justāt švė konopě, ukarcāt barīle pūne sòli, barīle žā vodu, barīl ol šalvaròbe, pojāce, ròbu ol pròmine, mrīže, barīlce, kalūme, prefīn dòr je vajālo nošīt na Palagrūzu, jěrbo tāmò nī dòr; vajālo je vazěšt vīnò u žbānju, ūlje u fjāšak, baškòt u barīle. Švė je imālo svojě mīšto, āli prīmā je vajāla bīt nakā, tòti še nī ništa mećalo nekā še mòre šekāt, ako bűde potrĩba. I tākò bi še gajėtu bīlo nakarcālo atrėcih, bīla je punā da še nī mòglo dī nògu štāvīt na pajūle òšin u prīmū (A).*

atrecatūra, -e f – oprema i potrepštine broda; *Kal bi še hòlo na Palagrūzu kojò je tū bīla atrecatūra, švė je vajālo sòbon nošīt, jěrbo na Palagrūzu ni nīcega òšin rībe (A); v. atrec.*

atrokě, adv. – kamoli; *Pokòjan Mòkri, ca je bīl ol Papinīh, jedonpūt dūšal gajėtun iz Šplīta u Komīžu po furtunòlū jūga. A pitāju ga na rīvu: “Ā, Mòkri, a hòće dūć vecerās vapòr u Komīžu?” “Ma kojī vapòr: jedvā šon jò dūšal is gajėtun, atrokě vapòr.” (A)*

Auštrijak, -a m – Austrijanac; *Ūn je bīl dövel iz Běcǎ jelněga Auštrijaka da će mu kupovāt v īnǎ i slōne sarděle (A).*

auštrijaški, adj. -o, -u – austrijski; *Fjurīn je bīl auštrijaško munīta (A).*

Auštrijōnāc, -ōnca m – Austrijanac; *Auštrijōnāc koji je stālno stōl u Komīzu i mīril skolōdu i kūlmu, mīril sarděle i svě drūge rībe i pīsōl lībre obo rībašćini (KRE I).*

auštrīnški, adj. -o, -u – austrijski; *Ūn je ucinīl cetīri godišćo u auštrīnšku mornarīcu (A).*

avancamēnat, -ēnta m – napredak; *Nīsōn se nōdōl da će uspīt finīt škūlu. Tū će mu pūno pomōč u pošlū, tū je za njěga vėlik avancamēnat (A).*

avancāt, -ōn pf. – dobiti viši rang, bolji status; *U onū vōjsku, ūn je bīl avancōl do pūkavnika (A).*

avancōn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – u izrazu *avancōn ol gōdišć* – vremešan; *Ne bī se rėklo da je ūn tōko avancōn ol gōdišć, rėklo bi se da je pūno mlāji (A).*

avancōvāt, -ōjēn impf. – napredovati statusom u struci, poslu; *Pōcel je un avancōvāt, parī mi se da će lěšto dūc do kāpota ol fābrike (A).*

avancōvōnje, -o n – napredovanje; *A finīlo je mojě avancōvōnje, oštārili smo (A).*

avelījēn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – klonuo od slabosti, deprimiran, nemoćan; *A ca šī tāko avelījēn, ca tī se je dogodīlo? (A)*

avelīt še, -īn pf. – klonuti od slabosti ili deprimiranosti; *Jō ně žnon ca mū je, ništo se je pošūstīl, konfundīl, prōpju se je tremēndo avelīl (A).*

avelīvāt še, -ījēn impf. – gubiti snagu, padati u depresiju; *Nī mu dobrō, glėdon ga jō iz dona ū don kakō še šve vėče avelījě. Jo ně žnon ca mū je (A).*

aventūr, -ūrā m – mušterija, stalni kupac, pretplatnik; *A tōti na rīvu u Rōsota butīgu, bīlo je tōti tōko aventūrih ca šū u njěga kŭpovoli rōbu (A).*

avertēnca, -e f – 1. pažnja, briga o čemu; *Njegōva avertēnca je nīkakovo, tī njěmu jelnǎ govōriš, a ūn drūgu mišli (A);* 2. pomaganje nemoćnoj osobi; *Alā čērce mojā, ol njegōve avertēnce nī pūno korišti, da mi tī ovāko dīgod ne dŭjdes, slābo bi po njěmu pašāla (A).*

avertimēnat, -ēnta m – pažnja, obzir; *Tukō pokōžāt da ti je štālo do njě, tukō njun dāt bokūn avertimēnta (A).*

avertīt, -īn impf. – paziti; *Vajō avertīt hōće pulēnt dvīnut oli něće. Vajālo je avertīt jě kūlma oli skolōda, jě sē ģga oli rīnjā (IV);* *Vajō avertīt da ne bī ostālo cō ventrāma da ne čapō rōncinu (KRE II)* – prilikom čišćenja ribe za sušenje valjalo je paziti da se odstrani sva utroba kako riba ne bi uhvatila ulje prilikom sušenja jer tada porumeni i nije za prodaju; *Avertījte jě cūt dupīne!, (KRE I) Bīl bi rėkal švićōr, kal bi po noćī pašōvāli peta kojěga brōda, bīl bi rėkal da avertīmǎ hōćemo poznāt brūd jer šūtra, ako tī brūd ūjme, da žnōmǎ dī je ūjol (KRE I).*

avištāt, -ōn pf. – spaziti, ugledati; *Avistōl son da ověga avrīla mīsec zapādo dobōta u māīstrotarmuntōnu (10. 4.);* *Onī nīsū avistāli drūgu gajētu za sōbon cilin pūtēn (KRE II).*

avištōn, adj. -o, -u, pred. -a, -o – primijećen, ugledan; *Bōgami, něće mu še šěga pūtā bīt lakō iskapulāt, vidīli šu onī njěga kal je bīl u lemūnē, avišōn je ūn iz kanoćōlā, jěrbo*

šjor Vtce deperô kanoćol za glëdot hõce mu kû ol mulariije pûc u vârtal u lupëšćinu krašt lemûnë (A).

avištõvât, -õjën impf. – razaznavati, otkrivati pogledom ono što je teško vidljivo; *Võzimo mî pul Palagrûže, võzimo ma nî jõš Palagrûže, ma dî je tâ Palagrûža? Kal ujedõnput ucinîlo mi še je da je vîdin. I jë, pöcela še je nažrât, pöceli šmo je avištõvât šve tõ boje (A).*

avištovât še, -jën impf. – razaznavati se, otkrivati se pogledu; *Glëdon jô, a tâmo prema Galijûli pöcel še je avištõvât jedõn brûd (A).*

aviz, -a, m – obavijest; *Na rîvu je aviz da ćedu sûtra ûjtro pocët špricõvât mühe (A); Dûšal mi je aviz da še môran õlma prijõvît u komûnu (A); Ujedõnput dognâla je nevëra iz õštra, a lîpu je vrîme bîlo, bonâca, ni lômpa, ni vîtra, nîkakovega aviza (A).*

avizât, -õn pf. – obavijestiti, dati znak za nešto; *Kal je dognâla bûra, bîlo je švëga. Srîca da je nâvrime avizâla rîbore i mornõrë tâko da nî bîlo zlá (29.8.); Šćanj u devedesët nâ štu šlûcajih covîka avizõ dvošćetîri ûre ûnaprid, avizõ ga da će šlâbu vrîme. Rîlko kâl u šćnju ujedõnput ucinî štrõmbu vrîme. Dvošćetîri ûre prî pöcme mõli južîn, južîn, južîn, južîn i ondâ ili pojacõ, ili refinõ bûra (IV); Na Jâbuku še ûvik jedõn drûgega avizõ, ûvik še je u dõgovoru jedõn is drûgin. I mûj otac govõri burba Andriji (KRE II); Famîja mu nîšû u Komižu, a vajõ pomõc. I âla, obûkli ga, urëdîli martvacâ i šâl vajõ avizât šeštrû Šmîljanu. A Šmîljana kako Šmîljana, onâ je bîla is njîn pûno vëžona (FAV 59).*

avizõn, adj. -o, -u, pre. -a, -o – obaviješten; *Ne vodî tî racûnâ obo njëmu, ûn je avizõn i hõce dûc, nëce dûc, tû je njegõva štvõr (A).*

avizõvât, -õjën impf. – obavještavati koga o čemu, prenositi obavijesti; *Rëkal je da će me ûn avizõvât obo švëmu ca še bûde dogõdjât (A).*

avizõvõnje, -o n – obavještavanje; *Dõšta mi je njegõvega avizõvõnjo (A).*

avõr, adj. -o, -u, pred. -a, -o – škrt; *Ûn je pûno avõr za istrâtiti, tvõrdo je njëga mâtî povîvâla (A) – uzrečica za škrtu čovjeka: kruto ga je majka umatala u pelene te je zato škrt.*

avõro, adv. – škrt, oskudno; *Parî mi še da je ovõ bokûn avõro ponûdjeno, mõgal bi še kõgod ofendîti (A).*

avrîl, -a m – travanj, april; *A îšto štõri govõre: “Avrîl dôlce dormîr” ili da valjëni ne škõdi noćnëmu (IV) – dugi su dani pa je slatko poslije rucka zaspati; Îzmeju trećõkâ (treća noć mladog mjeseca) i mînë je cetvõrti avrîla koji odlucîjë kâku će bît vrîme cetardesët dõn. Ca sõn jõ prâtîl, avrîl je mîšec ol jûgih. Ali tû žâviši kakõ je godîšće potëglo. Avrîla bûdu pašijûnsko jugâ. Durâju i po dvõdeset dõn ako konfermâju na pûnat õl mišeca. A znõ i štâbilu vrîme ucinît pok zabîlît brõk po kordûrîma. Mînâ cinî na õšan avrîla kal ćemo še uvîrit jë tu tâko (IV); Jûgo je pöcelo na pûnat õl mišeca, a avrîl je mîšec ol jûga (IV); Po švëmu izglëdo da ce še ovë gödine izvõrs ît štõri provërbij da vrîme ol cetvõrtega avrîla cetardesët dõn durõ jer zîmâ nî švojû napravila pok ce še avrîl isfugât (IV); U rîbu ol avrîla mâlo je ûlja (A).*

avukât, -âta m – advokat; *Ondâ po šudû pârнице. Ondâ sõn jõ dôl priko avukâta. Lûka je bîl zaštõki prõvdovac i ûn me je bîl inbatîl na avukâta Berimîšu. Tî avukât je štõl u Lûkrice Mõrotove. Ê, pîto mëne avukât da jë tâko da sõn jõ usõdîl i napravîl prijavu; A*

jē te dobrō avukāt brōni? – Avukāt ondā nī mōgal ništa, nī prāva imōl avukāt, ašolūtno nī imōl prāva niškakovega. Šōmo perlafēnta šu bīli avukāti. Perlafēnta šu bīli avukāti.

azardāt se, -ōn pf. – usuditi se; *Ūn se azardō pūc zīmi na Jābuku is onō mōlega brodīca, da mu se cō dogodī, kū cē ga spōšīt* (A); v. zardat se.

azōrd, -a m – rizik; *Vēliki je tū azōrd hodīt sōm po moru, kal je drūg is tōbon, pomōc ēe i ūn tēbi i tī njēmu, a ako šī sōm, gotūv šī ako ti se cō dogodī* (A).

azōto, adv. – tik do; *Ūn je tū naprāvil azōto da nī ni pīnke ārije ižmeju; Gāce mu štoje azōto, prōpju kako pitūra* (A); v. zoto.

azvēlat / azvēlt, adj. -o, -u, pred. -a, -o – brz, hitar; *Ūn je azvēlat kako žēc* (A); hiperb. *Azvēlat je kako balōta ol pūške* (A); iron. *Azvēlat je kako dūlnji žārvanj* (A) – kao donji mlinski kamen koji je nepokretan, dakle, spor je, inertan je.

azvēlt, v. azvelat.

azvēltēca, -e f – brzina, hitrost; *Nī u njēga pūno azvēltēce, švē pomālo hočū-nēčū; Ē, dīco mojā, pōpri kal šmo mī žēnske lavurāle u fābriku, kal šmo čistile slōne šardēle, kakō šu rūke letīle, kakō se je tū čistilo, filetōvālo, pō dvo mijōrā filētih u ošan ūrih lavūra. Kojō je tū bīla azvēltēca!* (A)

azvēlto, adv. – brzo, hitro, smjesta; *Dūsli šmo is bōtun na zōlō i jō iskōc na krōj – azvēlto ucīn rejōndu ōkolo jelnē sīke* (KRE II); *Ma tāmo da je nīki pūtnik od ōlova. Plōco pedesēt dīnarih do Lūkē, azvēlto se ustāni da ga kōgod drūgi ne čapō* (KF 5); *Āla nāši, azvēlto na krōj!* (KF 36); *I tāko, kalāli šmo berīte i poklonīli se prema crīkvi Švētega Mikūle, a ondā azvēlto vōga, nāpri, vōga* (RF).

LITERATURA

Tekstualni izvori leksika Komiškog dicionara

Mardešić Centin, P. (1977). *Rječnik komiškog govora*. Hrvatski dijalektološki zbornik, JAZU, knj. 4., 265-321.

Božanić, J. (1981). *Perušće besid*, zbirka pjesama na komiškome govoru. Rječnik str. 57-61. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.

Božanić, J. (1983). Komiška ribarska epopeja. *Čakavska rič*, 1-2, 83-180. Tumač ribarskih termina i njima srodnih riječi, str. 142-178.

Božanić, J. (1992). *Komiške facende – stilistika i poetika usmene nefikcionalne priče Komiže*. Rječnik str. 273-328. Split: Književni krug.

Božanić, J. (1993). Rupa u željeznoj zavjesi II. *Čakavska rič*, 1, 43-72.

Božanić, J. (1993). Rupa u željeznoj zavjesi III. *Čakavska rič*, 2, 45-92.

Božanić, J. (1996). Onimikon Palagruže. U: M. Hodžić (ur.). *Zbornik Palagruža – jadranski dragulj* (str. 97-119). Split: Hrvatska pomorska meteorološka služba.

Božanić, J. (1996). Iskustvo vremena komiških ribara. *Čakavska rič*, 1-2, 7-94.

Božanić, J. (1996). Tradicionalna regata gajeta falkuša od Komiže do Palagruže. U: M.

- Hodžić (ur.). *Zbornik Palagruža – jadranski dragulj* (str. 57-78). Split: Hrvatska pomorska meteorološka služba.
- Božanić, J. (1996). Jadranski halieutikon. Ribari i gušterice. *More*, II, 16, 38-43.
- Božanić, J. (1996). Jadranski halieutikon. Crna Jabuka. *More*, II, 17, 38-43.
- Božanić, J. (1996). Jadranski halieutikon. Palagruža. *More*, II, 18, 38-43.
- Božanić, J. (1996). Jadranski halieutikon. Palagruška regata. *More*, II, 19, 62-66.
- Božanić, J. (1997). Nacrt glosara gajete falkuše. U B. Finka (ur.). *Tisuću godina prvoga spomena ribarstva u Hrvata* (str. 181-195). Zagreb: HAZU.
- Božanić, J. (1997). *Lingua franca*, zbirka pjesama. Rječnik 65-93. Split: Književni krug.
- Božanić, J. (1997). Jadranski halieutikon. Posljednji čitač vremena. *More*, II, 21, 66-70.
- Božanić, J. (1998). Komiška ribarska epopeja II. *Čakavska rič*, 1-2, 69-172.
- Božanić, J. (1998). Zavičaj gajete falkuše. *Mogućnosti*, 10-12, 222-242.
- Božanić, J. (2001). *U sjeni Green Hilla*. Glosar str. 82 – 102. Split: Književni krug.
- Božanić, J. (2002). Facende otoka Visa. Prilog istraživanju leksika govorâ otoka Visa. *Čakavska rič*, XXX, 1-2, 177-332.
- Božanić J. (2005). Olujni arhipelag – Nacrt za halijeutičku antropologiju pučinskih jadranskih otoka: Svetac, Jabuka, Brusnik. *Republika*, br. 2.

REFERENTNI RADOVI

- Boerio, G. (1993). *Dizionario del dialetto veneziano*. Firenca.
- Cifoletti, G. (1980). *Il Vocabolario della Lingua Franca*. Padova.
- Deanović, M. (1966). "Lingvistički atlas Mediterana II, anketa na Višu (Komiži)", *Rad 344*, Zagreb: JAZU.
- Geić, D. i Šilović Slade, M. (1994). *Rječnik trogirskog čakavskog govora*. Trogir: Muzej grada Trogira.
- Hraste, M. i Šimunović, P. (1979). *Čakavisch-deutsches Lexikon*. KöWien: I. Böhlau Verlag.
- Kahane, Henry & Renée i Tietze, Andreas (1988). *The Lingua Franca in the Levant*. Istanbul.
- Kalsbeek, J. (1998). "The Čakavian Dialect of Orbanici near Žminj in Istria". *Studies in Slavic and General linguistics* 25, Amsterdam-Atlanta.
- Mardešić Centin, P. (1977). *Rječnik komiškoga govora*. Hrvatski dijalektološki zbornik, JAZU, knj. 4., 265-321. Zagreb.
- Marki, E. (1950). *Vrijeme, praktična uputa u upoznavanje i proricanje vremena bez upotrebe sprava*. Split.
- Miotto, L. (1984). *Vocabolario del Dialetto Veneto-Dalmata*. Trst.

- Roki, A. (1997). *Libar viskiga jazika*. Toronto.
- Rosmani, E. (1975). *Vocabolario Marinaresco Giuliano – Dalmata*. Firenze.
- Rosmani, E. (1922). *Vocabolarietto Veneto-Giuliano*. Rim.
- Skok, P. (1933). *Naša pomorska i ribarska terminologija na Jadranu*. Split.
- Skok, P. (1971-1974). *Etimologijski rječnik hrvatskog ili srpskoga jezika*, I-IV. Zagreb: JAZU.
- Šimunović, P. (1977). "Čakavština srednjodalmatinskih otoka". *Čakavska rič*, 1.
- Šimunović, P. (1972). "Toponimija otoka Brača". Brački zbornik X, Supetar.
- Šimunović, P. (2006). *Rječnik bračkih čakavskih govora*, Brevijar. Supetar.
- Vidović, R. (1984). *Pomorski rječnik*. Split: Logos.
- Vidović, R. (1992). "Koine pomorskoga anemonimijskoga nazivlja". *Čakavska rič*.
- Vidović, R. (1993). *Jadranske leksičke studije*. Split: Književni krug.
- Vidović, R. (1993). "Dopune rječniku pomorskog nazivlja. Čakavska rič, 1.
- Vinja, V., "Etimološki prilozi čakavskoj aloglotiji I., II., III.", *Čakavska rič* 1985/1, 1985/2, 1987/1.
- Vinja, V. (1998, 2002, 2004). *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu Etimologijskom rječniku I, II i III*, HAZU, Zagreb: Školska knjiga.
- Vinja, V. (1986). *Jadranska fauna. Etimologija i struktura naziva I i II*, JAZU, Split: Logos.
- Vuković, S. (2001). *Ričnik selaškega govora*. Laus. Split.
- Yošmýa, M, i Yošmýa, Z. (2005). *Gan - Veyān oscé Bascānski besidār*. Znanstveno društvo za proučavanje podrijetla Hrvata, Klub nakladnika Hrvatske i Hrvatsko - indijsko društvo ITG, Zagreb.

KOMIŠKI DIKCIONAR - IL DIZIONARIO DI COMISA - A

Riassunto

Il dizionario di Comisa è il titolo del dizionario delle parlate comisane, il cui materiale è stato raccolto dall'autore nel corso di una quarantina d'anni registrando al magnetofono le testimonianze orali dei vecchi Comisani.

Lo studio si apre con il Prolegomenon al dizionario di Comisa in cui l'autore espone le circostanze dell'origine di questo dizionario e considera le questioni della posizione delle lingue minori riferendosi alle sentenze di illustri scrittori sul significato della lingua come patrimonio della civiltà oggi minacciato dai processi di globalizzazione e dalle posizioni dell'UNESCO sulla diversità culturale. Questo testo introduttivo rimanda al contesto sociale e culturale della globalizzazione, all'interno del quale si pongono le questioni del senso dello sforzo intellettuale per la conservazione della diversità culturale del mondo, del senso della fissazione della lingua e del suo lessico al tempo dell'interruzione definitiva della

comunicazione orale tra le generazioni, che era l'unico modo con cui si tramandava la continuità della memoria collettiva.

In questo contributo sono contenute solo le glosse inizianti con la vocale A, che sono in tutto 473. Del numero totale delle glosse solo 9 sono di provenienza idioglottica, e si tratta per lo più di interiezioni, congiunzioni e particelle. Oltre ai koineonimi, l'autore ha trascritto anche gli antroponimi, i toponimi, gli zoonimi, i fitonimi e i nomi geografici originali. Nella sua raccolta del materiale lessicale autentico, l'autore ha compreso tutti i campi della prassi quotidiana di Comisa, i numerosi mestieri e attività artigianali, l'agricoltura, la produzione vinicola, la viticoltura, la pesca, i rapporti interpersonali, le abitudini, gli ambienti all'aperto e gli interni, l'ambiente rurale e urbano, i fenomeni naturali, la prognosi meteorologica, ecc. L'autore ha rivolto particolare attenzione alla cultura marittima e ai fondamenti dell'esistenza di questa comunità organica insulare. Proprio questo segmento è lessicalmente il più ricco della cultura complessiva di Comisa, e anche il meglio conservato fino a questo momento. Nel patrimonio culturale marittimo di Comisa l'autore ha trovato una fonte lessicale estremamente ricca ereditata in buona parte dalla cerchia culturale e civilizzatrice dalmata e italo meridionale nonché veneziana, e mediterranea in senso lato.

Ogni glossa è descritta sotto l'aspetto grammaticale, il significato di ogni parola è presentato con un lessema o un'espressione adeguati nella lingua croata standard, o con una descrizione, nel caso manchino parole o espressioni corrispondenti in croato standard. Per alcune parole sono dati più significati, e per ogni significato sono dati uno o più esempi di parlate dell'idioma organico di Comisa. Gli esempi sono presi direttamente dai testi pubblicati della parlata autentica comisana o, in mancanza di esempi adeguati nei testi trascritti, sono dati dall'autore come parlante di madrelingua del dialetto comisano servendosi dei suoi appunti, raccolti nel corso di ricerche pluriennali, oppure creando autonomamente un contesto a singole parole ed espressioni.

KOMIŠKI DIKCIONAR – A

Summary

Komiški dikcionar is the name of the dictionary of the Komiža speech, for which the author had collected materials over a period of 40 years by recording the spoken language of old people from Komiža. The article starts off with a prologue to the Komiža Dictionary in which the author speaks of the circumstances in which the Dictionary of the Komiža language emerged, and discusses the position of 'small' languages through sentences by eminent writers on the significance of a language as a civilisational good threatened today by globalisation processes, as well as stances of the UNESCO declaration on cultural diversity: this introduction indicates to the social and cultural context of a globalised society within which questions are imposed: on the sense of intellectual efforts for the preservation of the world's cultural diversity, on the sense of fixing a language and its lexis in a time of definite breakdown of oral communication amongst generations which was the only manner of preserving the continuity of collective remembrance.

This contribution only contains glosses which begin with the vowel A, and has a total of 473. Of the total number of glosses, only 9 are of idioglottal origin and are mainly exclamations, conjunctions and particles. Besides coinonyms, the author noted anthroponyms, toponyms, zoonyms, phytonyms and the original characteristic geographical names. On collecting lexical materials, the author covered almost all fields of everyday life in Komiža, numerous traditional crafts and skills, agriculture, wine production, wine-growing, fishing, relations amongst people, customs, exterior and interior spaces, rural and urban environment, natural appearances, weather forecast, etc. The author paid special attention to the maritime culture as the basic existential activity of this insular organic community. This segment of the whole Komiža culture is lexically the richest. In its maritime cultural heritage, the author found an extremely rich source of lexis inherited mainly from Dalmatian, southern Italian, Venetian and Mediterranean cultural and civilisation circles.

Each gloss is grammatically explained; the meaning of each word is given by an adequate lexeme or expression in the standard Croatian language, or described, when there is no corresponding word or expression in the standard language. Certain words are offered with several meanings, and each meaning has one or more examples from the speech of the Komiža organic idiom. Examples were taken from published texts in the authentic Komiža speech or, if adequate examples could not be found in written texts, they were offered by the author who, as a native speaker of the Komiža speech, used his annotations from the long research, or even the author created the context of certain words and expressions independently.

Podaci o autoru:

Joško Božanić, profesor stilistike na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu, Radovanova 13, Split, tel. 021/488-486.

Kućna adresa: Split, Radunica 26, tel. 021/483-409, e-mail: josko.bozanic@ffst.t-com.hr